

Møte tirsdag den 10. juni 2008 kl. 11.55

President: Berit Brørby

Dagsorden (nr. 36):

1. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om lov om endringer i sameloven (Innst. O. nr. 73 (2007-2008), jf. Ot.prp. nr. 43 (2007-2008))
2. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om lov om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne (diskriminerings- og tilgjengelighetsloven) (Innst. O. nr. 68 (2007-2008), jf. Ot.prp. nr. 44 (2007-2008))
3. Referat

Sak nr. 1 [11:55:04]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om lov om endringer i sameloven (Innst. O. nr. 73 (2007-2008), jf. Ot.prp. nr. 43 (2007-2008))

Vera Lysklætt (V) [11:55:31] (ordfører for saken): Vi behandler i dag Ot.prp. nr. 43 for 2007-2008, om lov om endringer i sameloven. Det har vært reist kritikk mot dagens valgordning. Kritikken har særlig kommet fra valgkretsene som er underrepresentert i Sametinget i forhold til tallet på manntallsførte.

Endringsforslagene i denne saken bygger på rapporten fra et fagutvalg, Selle-utvalget, nedsatt av Sametinget i forståelse med departementet. Utvalget ble nedsatt ut fra et felles ønske om en helhetlig utredning om Sametingets valgordning som bl.a. skulle ta sikte på å avklare behov for endret valgkretsinnndeling og endret antall representanter fra de ulike valgkretsene.

Selle-utvalgets oppdrag var å vurdere valgordningen i forhold til å styrke Sametingets legitimitet og oppslutningen om valget. Dessuten ble utvalget bedt om å se særskilt på representativiteten i Sametinget, særlig med tanke på kjønn.

Utvalgets målsetting har vært å foreslå valgbestemmelser som i størst mulig grad tar hensyn til særlige utfordringer både i de enkelte samiske områder og i det samiske samfunnet samlet. Utvalget uttaler i sin rapport at det særlig har lagt vekt på å sikre reell representasjon fra hele landet og spesielt fra de ulike tradisjonelle samiske bosetningsområdene.

Når det gjelder de enkelte lovendringsforslagene, er det bred enighet i komiteen med hensyn til disse, med unntak av Fremskrittspartiet, som har sine egne merknader.

Antall valgkretser reduseres nå fra tretten til sju. Ellerve av dagens valgkretser slås dermed sammen til fem. De to sørligste valgkretsene, Sørsameområdet og Sør-Norge, unntas fra sammenslåingen, fordi de allerede er geografisk store i omfang og består av et stort antall kommuner.

Et flertall i komiteen går også inn for at dagens valgkretser som er enkeltkommuner, Kautokeino og Karasjok,

slås sammen med Porsanger kommune fra valgkrets 5 Porsanger til én valgkrets. Her har Venstre og Høyre gått inn for en annen kretsinnndeling, noe jeg vil komme tilbake til.

Den nye valgordningen vil ikke kunne løse behovet for representasjon for alle grupper samer, uansett gruppens størrelse. Ansvaret for å sikre bredden i representasjonen vil dermed ligge hos dem som gjennomfører nominasjonsprosessene.

Antallet representanter i Sametinget reduseres nå fra 43 til 39, og ordningen med utjevningsmandater oppheves. Når det gjelder mandatfordelingen, innebærer den at det blir minst to mandater i hver av de sju valgkretsene. Etter at de 14 garanterte mandatene er fordelt, fordeles de øvrige 25 ved bruk av oddetallsmetoden. For Sør-Norge valgkrets gjelder en unntaksregel som vil medføre at valgkretser med de mindre regionale gruppene, som lulesamene og sørsamene, vil komme noe bedre ut ved mandatfordelingen.

En annen endring i loven er at det blir en begrensning i adgangen til å avlegge stemme på valgdagen i kommuner som har færre enn 30 manntallsførte. For visse kommuner vil det derfor kun være adgang til å avlegge forhåndsstemme.

Kommuner med flere enn 30 stemmeberettigede skal nå foreta en foreløpig opptelling av stemmene lokalt i kommunene. Det bør legges opp til å rapportere til det felles elektroniske valgnatts-systemet på samme måte som det gjøres for stortingsvalget.

Et av de endringsforslagene som vedtas i dag, er at betegnelsen «samemanntallet» endres til «Sametingets valgmanntall». Det er viktig å presisere at manntallet ikke er et register over den samiske befolkning, men et valgmanntall til bruk for å avlegge stemme ved sametingsvalget.

Som saksordfører er jeg glad for at det er stor enighet om disse endringene i sameloven. Jeg håper at de vil kunne styrke Sametingets legitimitet og øke oppslutningen om valget i framtiden.

Når det gjelder valgkretsinnndelingen, foreslår komiteens medlemmer fra Venstre og Høyre endringer i inndelingen i to av valgkretsene, kretsene 2 og 3. Vi mener at det vil være svært viktig å kunne ha en balanse mellom kyst og innland også i disse valgkretsene – kanskje spesielt i disse valgkretsene. Å samle indre Finnmark, med Kautokeino, Karasjok og Porsanger, dvs. de største samiske bosetningsområdene, i én valgkrets vil etter vår mening være med på å forsterke en polarisering mellom kyst og innland heller enn å forene og utvikle. Med de konflikten vi i dag opplever mellom kyst og innland i Finnmark og mellom de ulike folkegruppene i fylket, er det utrolig viktig at vi som politikere, enten vi sitter i kommunestyret, i fylkestinget i Finnmark, på Sametinget eller på Stortinget, lager ordninger som kan bidra til en større forståelse, åpenhet og et bedre samkvem og klima mellom de ulike befolkningsgrupper i fylket vårt.

Når vi den 27. mai i år, i 2008, får høre fra et medlem fra et av regjeringspartiene, nemlig Olav Gunnar Ballo fra SV, at reindriften ikke har livets rett, og når en ny framlagt rapport fra Barneombudet viser at samiske barn og unge føler seg mobbet, ja, da har vi en lang vei å gå.

Dette ser Venstre og Høyre. Vi foreslår derfor at valgkrets 2, Ávjovári valgkrets, skal bestå av kommunene Karasjok, Porsanger, Nordkapp, Måsøy, Kvalsund og Hammerfest i Finnmark, og valgkrets 3, nordre valgkrets, skal bestå av kommunene Kautokeino, Alta, Hasvik og Loppa i Finnmark og kommunene Skjervøy, Kvænangen og Nordreisa i Troms fylke, og jeg tar hermed opp forslaget.

Sigvald Oppebøen Hansen hadde her teke over presidentplassen.

Presidenten: Representanten Vera Lysklætt har teke opp det forslaget ho refererte til.

Tore Hagebakken (A) [12:01:46] (komiteens leder): Da sameloven ble vedtatt for mer enn 20 år siden, var det et svært viktig skritt på veien for å ivareta de samiske folkegruppens rettigheter i Norge. Det gav bl.a. samene rett som et folk til å organisere seg og opprette representative institusjoner. Det første sametingsvalget ble gjennomført to år senere, altså i 1989. Sametinget har åpenbart hatt – og har, sjølsagt – stor betydning, særlig med tanke på utvikling av samisk språk, kultur og næringsliv. Sametinget gir også samiske interesser ekstra tyngde i møtet med storsamfunnet på alle nivå.

På lik linje med diskusjonene vi ellers har om demokratiet når det gjelder velgeropplutning rundt stortings-, fylkes- og kommunevalg, er Sametingets legitimitet avhengig av det samme. Et demokratisk representativt organ vil kun klare å utføre sin funksjon til fulle dersom opplutningen er høy nok. Jeg er derfor glad for at Regjeringa har fulgt opp rådet fra Selle-utvalget ved å foreslå endringer i sameloven som skal legge til rette for høyere opplutning om sametingsvalget. Ikke minst gjelder dette inndelingen av nye valgkretser. Det har vært en skjevhet i antall stemmer bak hver representant. Dette har ikke minst ført til at folk i de tettest befolkede samiske områdene har følt at de ikke har vært tilstrekkelig representert.

Som saksordfører Vera Lysklætt har redegjort for, foreslår altså Venstre og Høyre en annen valgkretsinnndeling enn det flertallet går inn for. Vi i Arbeiderpartiet og de som ellers utgjør flertallet i komiteen, legger i innstillingen til grunn at Sametinget sjøl ønsker disse nye valgkretsene, og de har sjølsagt også vært konsultert. Jeg ser ingen grunn til at vi fra Stortingets side skal overprøve forslaget Sametinget sjøl går inn for. Hva er det som tilsier at vi her på Stortinget skulle vite bedre hva Sametinget og opplutningen om Sametinget er best tjent med enn nettopp Sametinget sjøl? Hvorfor respekterer ikke Høyre og Venstre Sametingets egen anbefaling?

Når vi nå legger opp til færre valgkretser, en ny matematisk utregningsmetode og fjerning av ordningen med utjevningsmandater, er det å håpe at både opplutningen om sametingsvalget og legitimiteten til Sametinget vil øke. Det er viktig av mange grunner, ikke minst med tanke på det norske demokratiet.

Per-Willy Amundsen (FrP) [12:04:52]: Odelstinget skal i dag ta stilling til forslag om endringer i sameloven,

visstnok – som det fremgår av saken – for å styrke Sametingets legitimitet og gjøre det mer demokratisk og representativt. Det er en oppgave selv Odelstinget ikke er i stand til å greie, nettopp fordi en folkevalgt forsamling satt sammen på etnisk grunnlag aldri kan ha full legitimitet i en befolkning.

Det er altså etnisk bakgrunn som er grunnlag for stemmerett til sametingsvalg. Det er etnisk bakgrunn som er det styrende prinsippet bak Sametinget og den politikken Stortinget har lagt opp til i den sammenheng. Derfor er det etter Fremskrittspartiets syn fullstendig umulig å skape legitimitet rundt en sånn institusjon. Det ser vi også i Nord-Norge, der vi stadig vekk opplever flere og flere konflikter og problemstillinger rundt de særrettighetene Stortinget har innrømmet samene som gruppe over flere tiår. Det er bare å nevne eksempler som Kirkenes, hvor Regjeringen riktignok har store ambisjoner om nordområdesatsing, men hvor FeFo setter sterke begrensninger når det gjelder næringsutvikling og det å ta i bruk nye arealer, til tross for at areal ikke burde være noe problem i Finnmark.

Vi ser det samme en rekke andre steder i Nord-Norge, hvor de samiske særinteressene holder igjen og er til hinder for utvikling av næring og utvikling av nye arbeidsplasser, ja rett og slett skaper konflikter som etter mitt skjønn er fullstendig unødvendige. Man har til og med for kort tid siden gitt Sametinget innsigelsesrett i plansaker, noe som vil gjøre denne prosessen enda vanskeligere i Nord-Norge.

Min oppfordring til de øvrige partiene i Stortinget er følgende: Lytt til deres egne! Lytt til deres egne folk i de tre nordligste fylkene særlig! Lytt til deres lokale folkevalgte i Finnmark, for der er det et helt annet syn på den politikken Stortinget fører på dette området, enn det partiene står for i dette stortinget. Det gjelder Arbeiderpartiet så vel som Høyre. Motstanden mot FeFo har vokst betydelig etter de erfaringene man har hatt de siste årene, og i forlengelsen av den er det også en helt annen holdning til Sametinget og de øvrige særrettighetene Stortinget har innrømmet samene.

Så når representanten Ballo kommer med uttalelser som Venstre prøver å kritisere ham for – for han kommer jo tross alt fra SV, og det er uhørt at en person fra SV skal ha slike standpunkter – er det uttrykk for en frustrasjon som veldig mange innbyggere i de nordligste fylkene føler med hensyn til den særbehandlingen Stortinget har lagt opp til når det gjelder samene. Jeg stiller meg for øvrig helt bak representanten Ballos resonnement.

I dag skal vi ta stilling til en teknisk endring i same-loven. For Fremskrittspartiet er det ikke avgjørende hvorvidt det er det ene eller det andre som blir vedtatt – her er det altså to ulike forslag som er tatt opp fra ulike partier – for det vil ikke gjøre noen forskjell med hensyn til legitimiteten Sametinget har i hvert fall i den nordnorske befolkningen.

Fremskrittspartiet kommer til å gå imot begge forslagene, og vi kommer også til å benytte sjansen til å stemme mot loven i sin helhet.

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen [12:09:50]: En stund var jeg veldig i tvil om i hvilken sak representan-

ten Amundsen hadde innlegget sitt. Jeg kommer i hvert fall bare til å knytte noen kommentarer til det lovforslaget som vi nå har til behandling. Helheten i samepolitikken vil vi jo få rikelig anledning til å diskutere f.eks. når vi får til behandling meldingen om samepolitikken, som nettopp er lagt fram. Når vi utfordres til å lytte til våre egne, kan jeg fortelle at jeg har hatt et møte med Finnmark Arbeiderparti om meldingen, og de gav i hvert fall uttrykk for veldig sterk støtte til den måten Regjeringen nå tenker samepolitikk på. Så også i så måte har jeg god samvittighet.

Men så til saken. Jeg skal ikke gå inn på sakens mange tekniske sider, som også handler om å gjøre noe med måten valgkretsene i Sametinget er inndelt på, hva slags modell man skal ha for fordeling av mandater, regler om minsterepresentasjon for å sikre mindre samiske grupper, som f.eks. sørsamene, og helheten i det nye valgsystemet for Sametinget. Men det som gjør at jeg tar ordet, er at jeg mener at noe av det viktigste i samepolitikken er konsultasjonsordningen. All honnør til den forrige regjeringen, som gjennom en kongelig resolusjon fikk på plass at vi nå har en plikt til å konsultere – altså noe mer enn å høre – Sametinget når vi vedtar saker som er viktig for samene som folk og deres organer. Vi har selvfølgelig konsultert Sametinget om den proposisjonen som vi i dag behandler. Lovforslaget er jo for en stor del utformet av Sametinget selv, og vi har som sagt gjennomført grundige konsultasjoner. Forslaget som er fremmet av Regjeringen, har et tilnærmet enstemmig vedtak i Sametinget bak seg, og Regjeringen har valgt å legge avgjørende vekt på Sametingets standpunkter og argumentasjon. De spørsmålene om valgordningen til Sametinget som proposisjonen omhandler, må sies i særlig stor grad å berøre samene som folk. Saken handler om samenes egen interne politiske organisering, og i en slik sak skal det etter Regjeringens syn særlig tungtveiende grunner til dersom Sametingets eget syn ikke skal følges opp, særlig når synspunktene har så bred oppslutning i Sametinget som i denne saken.

Nettopp med det som bakgrunn må jeg jo si at jeg stiller meg noe uforstående til forslaget fra Venstre og Høyre – altså de partiene som selv har vært med på å få fram konsultasjonsordningen – i en sak som så til de grader berører Sametingets egen organisering, og der synspunktene fra Sametinget er så sterke. At to så store og viktige partier velger å overprøve Sametinget i Odelstinget, synes jeg er oppsiktsvekkende, og jeg er veldig glad for at det ikke har flertall i salen.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 1. (Votering, sjå side 566)

Sak nr. 2 [12:13:23]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om lov om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne (diskriminerings- og tilgjengelighetsloven) (Innst. O. nr. 68 (2007-2008), jf. Ot.prp. nr. 44 (2007-2008))

Presidenten: Etter ønske frå arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten foreslå at taletida blir avgrensa til 10 minutt til kvar gruppe og 10 minutt til statsråden.

Vidare vil presidenten foreslå at det blir gjeve anledning til tre replikkar med svar etter innlegg av hovudtalarane frå kvar gruppe og fem replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av Regjeringa innafor den fordelte taletida.

Vidare vil presidenten foreslå at dei som måtte teikne seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er å sjå på som vedteke.

Dagfinn Sundsbø (Sp) [12:14:40] (ordfører for saken): I dag vedtar Stortinget forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne, og innfører samtidig et krav om at bygninger, anlegg og uteområder skal være universelt utformet. Kinoen uten rullestolsadgang, NAV-kontoret uten heis, jernbaneperrongen med for stor avstand mellom tog og plattform er ikke lenger noe vi bare kan beklage og så være ferdig med det. Nå blir det lovbrudd som kan rettsforfølges. Det er et politisk og samfunnsmessig stort framskritt for alle borgere når personer med nedsatt funksjonsevne nå får juridiske verktøy til å fremme sin sak og til å få utnyttet sitt potensial som en ressurssterk gruppe i arbeids-, samfunns- og kulturliv.

For å sitere formålsparagrafen:

«Loven skal bidra til nedbygging av samfunns-skapte funksjonshemmende barrierer og hindre at nye skapes.»

Manneråk-utvalget, oppkalt etter sin leder Sigurd Manneråk, la fram sin utredning «Fra bruker til borger» i 2002. Det har tatt noen år før vi nå får det lovverket som følger opp deres nytenkende tilnærming, hvor manglende tilrettelegging for personer med nedsatt funksjonsevne ble sett som diskriminering fra samfunnets side. I 2005 kom så oppfølgingen gjennom utredningen fra lovutvalget – eller Syse-utvalget, oppkalt etter lederen Aslak Syse – som ligger til grunn for lovverket vi behandler i dag.

Det ligger et omfattende holdningsendrende arbeid bak dagens lov, og det har vært til ettertanke å møte sterke, kompetente og taleføre representanter for personer med nedsatt funksjonsevne som har bedt oss tenke mer likestillings-, utdannings- og arbeidsmarkedspolitisk og ikke alene sosialpolitisk på deres vegne. Deres mangeårige arbeid fører nå fram gjennom dagens vedtak av diskriminerings- og tilgjengelighetsloven. Men tro ikke at det blir stille med dette. Jeg kjenner allerede pusten i nakken fra de gode aktivister i saken. Dette er ikke siste ord i arbeidet for å fremme likestilling og like rettigheter til samfunnsdeltakelse, men det er en markering av at vi har tatt et stort og prinsipielt skritt videre. Vi retter fokuset mot de mange som får sin nedsatte funksjonsevne unødvendig forsterket på grunn av de samfunnsskapede funksjonshemmende barrierene. Det er det loven og dagens debatt handler om.

Samfunnsskapede fysiske barrierer kan bygges om, og det er et avgjørende bidrag for å skape likestilling og likeverd og sikre like muligheter og rettigheter til samfunnsdeltakelse for alle, «uavhengig av funksjonsevne», som det heter i lovens formålsparagraf.

Som saksordfører vil jeg få takke arbeids- og sosialkomiteens medlemmer for et konstruktivt arbeid. Jeg opplever at dette blir sett på som en viktig sak for alle, og det er gjort en vesentlig innsats for å finne fram til lovformuleringer og løsninger som sikrer rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne. Vi har endt opp med en samlende innstilling i det store, men hvor partiene deler seg i synet på hvordan en del utfordringer best kan løses. Slikt må vi akseptere i et demokratisk samfunn.

Jeg vil også takke vårt ennå ferske antidiskrimineringsdepartement, som i fjor høst fikk ansvaret for å få arbeidet med lovarbeidet i mål etter at området ble flyttet fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet. Det var gjort et godt grunnarbeid tidligere, mener jeg, men jeg har gledet meg over entusiasmen fra den politiske ledelsen i Barne- og likestillingsdepartementet og deres vilje til å få fram et offensivt og godt lovverk. Svært mange departementer har et medansvar for lovforarbeidet og oppfølgingen av loven, bl.a. Kommunal- og regionaldepartementet, Samferdselsdepartementet, Fornyings- og administrasjonsdepartementet, Kunnskapsdepartementet og, fortsatt, Arbeids- og inkluderingsdepartementet. Ved behandlingen av den nye plan- og bygningsloven til høsten og behandlingen av Nasjonal transportplan, som vi vel ikke får før neste år, vil Stortinget få nye anledninger til å dokumentere at vi er opptatt av å gi antidiskrimineringsarbeidet et skikkelig dytt framover.

La meg få kommentere noen av de mest sentrale forhold vi tar opp i komiteens innstilling:

Norge har så langt ikke ratifisert FNs konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne og tilleggsprotokoll nr. 12 til Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen, som omhandler diskriminering. Gjennom dagens vedtak av diskriminerings- og tilgjengelighetsloven tar vi et viktig skritt for å skaffe oss det lovverket vi må ha før disse avtalene kan ratifiseres, men det gjenstår også arbeid. Barne- og likestillingsdepartementet vil sette i gang en utredning om lovregulering av tilgang på varer og tjenester, og behovet for lovendring på dette området vil bli vurdert i sammenheng med FN-konvensjonen. Komiteens flertall understreker betydningen av at dette arbeidet prioriteres høyt – for å kunne ratifisere konvensjonen, men selvsagt først og fremst for å bringe antidiskrimineringsarbeidet videre på et område som lovutvalget ikke tok opp i sin utredning.

Komiteens flertall er tilfreds med at Regjeringen på flere områder har fulgt innspill fra høringsrunden gjennom en skjerping av lovbestemmelsene i forhold til lovutvalgets forslag. Formålsparagrafen er styrket ved at begrepet «likeverd» er supplert med begrepet «likestilling» når det gjelder å sikre muligheter og rettigheter til samfunnsdeltakelse. Forbudet mot indirekte diskriminering i lovforslaget er tydeliggjort, og i bestemmelsene om plikt til universell utforming er det tydeliggjort at det ikke kreves at en konkret person blir rammet av manglende tilrettelegging for at interesseorganisasjoner eller tilsynsmyndigheter kan gripe inn. Regjeringen innfører også rapporteringsplikt knyttet til bestemmelsene om aktivitetsplikt i arbeidslivet.

Regjeringen har fulgt opp et mindretallsforslag fra

Syse-utvalget om tidsfrister for innføring av krav om universell utforming av ny og eksisterende informasjons- og kommunikasjonsteknologi. Dette er et svært sentralt område for å gi mennesker med nedsatt funksjonsevne rett til deltakelse i samfunns- og arbeidsliv, og er derfor en viktig utvidelse av lovgrunnlaget.

Plikten til universell utforming og individuell tilrettelegging avgrenses i loven mot tiltak som medfører en uforholdsmessig byrde for de offentlige og private virksomheter som loven omfatter. I høringsrunden har det fra flere organisasjoner blitt uttrykt nervøsitert for at loven, slik den er framlagt, vil kunne legitimere at den enkelte virksomhets økonomiske bærekraft alene vil kunne avgjøre om plikten til universell utforming og individuell tilrettelegging kan fravikes ved henvisning til unntaksbestemmelsene i lovens §§ 9 og 12. Organisasjonene har ønsket at unntaksbestemmelsene ble utformet gjennom krav til en totrinnsanalyse hvor det først skal vurderes og redegjøres for om tilretteleggingen er effektiv og egnet til å nedbygge funksjonshemmende barrierer. I neste trinn skal øvrige vurderinger, som kostnadene ved tilretteleggingen, virksomhetens ressurser, sikkerhetsmessige hensyn og verneinteresser redegjøres for. Komiteen har lagt stor vekt på disse innspillene, og jeg er glad for å kunne vise til at vi i innstillingen har gjort nødvendige endringer i lovparagrafene 9 og 12 for å sikre at bestemmelsene om uforholdsmessig byrde har fått en utforming slik at effektiviteten i tiltaket for å bygge ned funksjonshemmende barrierer skal utredes før det blir redegjort for kostnadene ved tiltaket og andre hensyn. Jeg oppfatter det som en viktig presisering av det arbeidet vi har gjort i komiteen.

Mens komiteen i all hovedsak er enig om hvordan loven skal utformes for å sikre universell utforming av nye bygg, anlegg, uteområder og transportmidler, har vi ulik tilnærming til hvordan vi skal rette opp feilene fra i går, hvordan vi skal sikre at også eksisterende bygninger, fortau, transportterminaler, tog og busser blir oppgradert over tid. Komiteens flertall gir sin tilslutning til Regjeringens forslag om at dette best kan løses gjennom en prioritert og gradert tilnærming, slik at det viktigste og mest kostnadseffektive tas først.

Så vil noen være redd for at manglende tidsfrister i den loven vi vedtar i dag, kan føre til at arbeidet med å rette opp gamle synder ikke gis nødvendig prioritet. Jeg forstår denne bekymringen, og jeg tror flertallet i komiteen forstår den, og at vi derfor vil være på vakt slik at ikke bekymringen på en måte blir et sannhetsvitne om at vi skulle gjort det annerledes. Men vi vet at Regjeringen allerede er i full gang med å forberede forskrifter og en handlingsplan for å følge opp. Tidsfrister eller ikke tidsfrister er jo ikke avgjørende. Dette handler om vilje til å prioritere universell utforming av eksisterende bygg, anlegg, uteområder og transportmidler. Den viljen har flertallet, og jeg opplever at viljen er svært godt dokumentert hos Regjeringen. Så jeg er trygg på at dette er en riktig tilnærming på dette området.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Kenneth Svendsen (FrP) [12:24:42]: Flertallet i Sysetvalget foreslo å innføre tidsfrister for både nye og eksisterende bygninger, anlegg og uteområder. Det ønsket ikke Regjeringen. Saksordføreren sa at man skulle være på vakt, og at man hadde vilje til å gjennomføre dette. Erfaringene fra vår komitetur i USA viser jo at det å stille krav til tidspunkt for gjennomføring har vært veldig bra. Det har ført til at det er stor tilgjengelighet til bygninger der borte. Jeg håper at vi snarest mulig også i Norge får tilgjengelighet på det nivået som de har der. Hvorfor vil ikke Regjeringen innføre tidsfrister?

Dagfinn Sundsbø (Sp) [12:25:31]: Det er vel dokumentert at dette er et omfattende stykke arbeid. En prioritert og gradert tilnærming vil føre til at vi kan ta det viktigste først.

Så forstår jeg, som jeg sa i mitt innlegg, at man kan være nervøs for at det at tidsfrister ikke nedsettes i loven nå, kan føre til at det blir hvileskjær i oppfølgingen. Men der føler jeg meg ganske trygg. Jeg har i dag hatt kontakt med Samferdselsdepartementet, hvor jeg har fått lange utredninger om hvilket arbeid som der pågår nettopp med hvordan man skal tilnærme seg bestemmelsene om gradert og prioritert gjennomføring av eksisterende transportmidler. Tilsvarende vil skje fra Kommunaldepartementets side når vi får plan- og bygningsloven til behandling i høst. Vitsen er jo ikke tidsfristene, men at viktig arbeid gjøres så raskt som overhodet mulig. Tidsfrister framover kan jo også bli en hvilepute, slik at intet skjer, og det må vi unngå.

Bent Høie (H) [12:26:44]: Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre fremmer sammen syv forslag til forbedringer på området. Ett av disse forslagene dreier seg om at staten og det offentlige er veldig store innkjøpere i Norge. Dermed vil statens innkjøpspolitikk også ha stor betydning for hvordan private bedrifter utformer, designer, sine produkter og utvikler kunnskap i forhold til den universelle utformingen. Mindretallet foreslår at Regjeringen sørger for at krav om universell utforming innarbeides i offentlige anbud. Hvorfor går regjeringspartiene mot dette?

Dagfinn Sundsbø (Sp) [12:27:39]: Som jeg sa innledningsvis, opplever jeg at hele komiteen har en offensiv holdning til å gjøre de riktige tingene. På en del områder har nok mindretallet slått inn en del åpne dører. Den som leser innstillingen, vil også se at vi kommenterer nettopp dette med behovet for å innarbeide krav om universell utforming i offentlige anbud. Når det f.eks. gjelder transportmidler, er det allerede gjort. Det ligger inne, og det er beskrevet hvordan dette tas vare på i det arbeidet som Regjeringen har gjort og gjør for å tilpasse seg de nye krav som ligger i loven. Så dette blir ikke borte, selv om vi ikke slutter oss til det forslaget Høie viser til. Det blir rett og slett dokumentert at dette tas vare på.

Åse Gunhild Woie Duesund (KrF) [12:28:39]: Under høringen var mangel på tidsfrister et viktig ankepunkt mot loven. Kristelig Folkeparti støtter det behovet. Men vi er

enige om at nye bygninger skal være universelt utformet fra 1. juli 2009. Kristelig Folkeparti mener at dette er en eksakt frist. Etter fristen kan man ikke utsette denne målsettingen ved å peke på at det er en uforholdsmessig byrde. Er representanten fra Senterpartiet enig i en slik tolkning, eller kan man risikere at nye bygg ikke blir tilrettelagt tidlig nok, fordi fristen ikke er eksakt, noe som skaper usikkerhet for brukerne?

Dagfinn Sundsbø (Sp) [12:29:26]: Den tidsfristen som vil bli satt i plan- og bygningsloven, skal behandles i november. Men det er sagt 1. juli 2009, og jeg håper at man ser at det kan opprettholdes. Men i løpet av 2009 kommer det en eksakt frist.

Så er det spørsmål om «uforholdsmessig byrde» ikke skal gjelde for nye tiltak. I loven er det ikke gjort et slikt unntak. Derfor er det også viktig å presisere hvordan «uforholdsmessig byrde» skal vurderes, og at effekten for personer med nedsatt funksjonsevne skal utredes først, før man foretar disse analysene av alle de andre sidene som kan gjøre at man kan slippe å gjennomføre alle de tiltakene. Men lovens utforming er at «uforholdsmessig byrde» også vil gjelde for nye tiltak.

Presidenten: Replikkordskiftet er over.

(Buing fra galleriet, og en mann roper: «Bløffmake-re!»)

Lise Christoffersen (A) [12:30:49]: 10. juni 2008 vil skrive seg inn i historien som en ny merkedag i utviklingen av det norske velferdssamfunnet. Den nye diskriminerings- og tilgjengelighetsloven slår ettertrykkelig fast at det heretter er forbudt å diskriminere noen på grunnlag av nedsatt funksjonsevne. Samfunnet skal bli tilgjengelig for alle. Det handler om likestilling og likeverd. Samfunns-kapte barrierer mot like rettigheter og muligheter for deltakelse i utdanning, yrkesliv og fritid skal aktivt bygges ned, og nye hindres. Samfunnet skal utformes universelt, for alle, supplert med individuell tilrettelegging der det er nødvendig. Det gjelder bygg, anlegg og uteområder. Det gjelder IKT, som vi er helt avhengige av på nesten alle samfunnsområder. Det gjelder samferdsel, utdanning, barnehager, tilgang til viktige offentlige tjenester, arbeidsplasser og fritidsarenaer, noe de fleste av oss tar som en selvfølge, men der noen alltid har vært effektivt utestengt fra å delta. Kort sagt: Det gjelder å få være med på det som alle andre tar som en selvfølge. Spesielt sårt må det være for barn og unge funksjonshemmede å bli utestengt fra venneflokkens aktiviteter. Mange henvises senere til et langt liv som passive trygdemottakere. Arbeidslinja har ikke vært for dem.

Det handler antakelig ikke om vond vilje, snarere om manglende bevissthet fra beslutningstakere på alle nivåer, fra tiltakshavere, arbeidsgivere, fagforeninger osv. Norge har ratifisert eller undertegnet det som er av internasjonale konvensjoner på diskrimineringsområdet. De færreste av dem nevner imidlertid funksjonsevne eksplisitt som diskrimineringsgrunnlag, og henviser i stedet til «status for øvrig» eller «stilling for øvrig». Det blir det nå en endring

på, gjennom den nye FN-konvensjonen. Det vitner om en økt bevissthet om nødvendigheten av å ha et spesielt fokus på situasjonen for mennesker med nedsatt funksjonsevne. Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven viser det samme her hjemme.

Det har vært mange utredninger, og den ene handlingsplanen har avløst den andre under skiftende regjeringer. Da status for gjeldende handlingsplan ble gjort opp i 2006, brukte vi altså 200 mill. kr i året, 52 tiltak var utført, 136 igangsatt og to under oppstart – men uten særlig resultater. Norge har dessverre kommet veldig kort i dette arbeidet sammenlignet med andre land, men med noen hederlige unntak, f.eks. foregangskommunen Kristiansand. Det har stort sett vært arbeidet sektorisert og lite systematisk. Så det trengs altså sterkere lut.

I rapporten «Full deltakelse for alle? Utviklingstrekk 2001–2006» er konklusjonen knapp, men konsis: etter Manneråk, fem år og like langt. Manneråk slo fast at kun 47 pst. av funksjonshemmede var sysselsatt i 2000. I 2006 var det under 46 pst. På transportområdet gikk utviklingen i retning av generell nedbemanning, automatisering og dermed færre muligheter for bistand. Servicetilbud ble fjernet eller medførte ekstra betaling. De økonomiske levekårene ligger fortsatt på 75 pst. av befolkningen generelt. Kun 7 pst. av den norske boligmassen er fullt tilgjengelig. På IKT-området mangler konkrete kriterier for hva universell utforming egentlig handler om.

Egentlig er dagens status et nederlag for velferdssammenfunnet, så langt. Et lite eksempel: Teksting av film på kinoer, rimelig og fullt mulig. Det kommer altså nå, med ny teknologi, i løpet av de neste par årene. Et annet eksempel: Jernbaneverket sier at universell utforming av deres anlegg ikke medfører ekstra kostnader om kravet er gitt før prosjektering. Ja vel, hvorfor må det i det hele tatt kreves da? Og hvorfor er det ikke gjort for lenge siden? Det er ikke Jernbaneverket som skal henges ut her. De føyer seg bare inn i rekken av alle de, eller vi, andre som ikke tenker oss om. Heretter rammes slik ubetenksomhet av lovens forbud mot diskriminering. Det skal settes tydelige tidsfrister, og loven skal håndheves aktivt.

I arbeidet med loven har det vært samarbeid og kontakt med flere av de funksjonshemmedes organisasjoner. De har bidratt til å gjøre loven bedre på en rekke punkter – et tydeligere formål, lavere terskel for inngripen mot diskriminering, aktivitetsplikt og rapporteringsplikt, tidsfrister for IKT, samferdsel. Selv om ikke alle førsteønsker er innfridd nå, var det likevel veldig positivt å ha organisasjonene på høring. Alle var, generelt sett, fornøyd. Ny plan- og bygningslov skal virke sammen med diskrimineringsloven. I den forbindelse er det viktig at både kommuner og fylker utarbeider helhetlige planer for universell utforming av sine lokalsamfunn. Det vil gi raskere resultater. Kristiansand har gjort det, Oslo holder på. Det gir også gode muligheter for funksjonshemmedes medvirkning lokalt. Dette, kombinert med forskrifter og ny handlingsplan fra Regjeringen, der det viktigste tas først, må ha som ambisjon at Norge skal gå fra jumboplass til å bli verdensledende i inkludering. Og loven er første skritt på denne veien.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Kenneth Svendsen (FrP) [12:36:06]: Arbeiderpartiet og SV har over lang tid krevd en lov mot diskriminering av funksjonshemmede. Det har vært veldig bra. Nå kommer den – etter tre år i regjering. Men i høringen og i møte med organisasjonene har det helt klart kommet fram at det verste som kunne skje, er at loven ble vedtatt uten tidsfrister. Det er også dessverre resultatet etter behandlingen i Regjeringen, med et rød-grønt flertall. Det er også i strid med lovnadene før valget. Men kanskje enda verre, det er i strid med avtalen som kalles Soria Moria-erklæringen, der løftet var «en lov mot diskriminering av funksjonshemmede og forpliktende tidsplan for tilgjengelighet».

Da er mitt spørsmål: Hvorfor oppfyller man ikke det løftet man har gitt?

Lise Christoffersen (A) [12:37:03]: Jeg tror at Kenneth Svendsen har mistet et viktig poeng i arbeidet med denne loven. Det er riktig som Kenneth Svendsen sier, at loven ikke inneholder tidsfrister for eksisterende bygg og anlegg osv. Men den inneholder tidsfrister for nye ting i kombinasjon med plan- og bygningsloven. Den inneholder tidsfrister for ny og gammel IKT. Og så er det sagt uttrykkelig, både fra talerstolen her, i proposisjonen og i innstillingen, at i løpet av 2009 kommer det en forskrift, ikke med én frist, men med differensierte frister. Men det skal være forpliktende tidsfrister også for gamle bygg og anlegg, samferdsel osv.

Jeg vil påstå at det er bedre med realisme og prioritering i en forskrift og en handlingsplan med lokal forankring, som sikrer at det vi setter av frister, er realistisk, enn å sette urealistiske frister i en lov og så la det bli med det, slik at ingenting skjer, slik som vi har sett fram til nå.

Åse Gunhild Woie Duesund (KrF) [12:38:13]: Regjeringspartiene har en målsetting om at alle skal med. Likevel stemmer Arbeiderpartiet og de to andre regjeringspartiene mot at norsk film på tv og kino skal tekstes nå. Dette ekskluderer over en halv million hørselshemmede fra å delta i viktige kulturtilbud.

Dette er «rimelig og fullt mulig», sa representanten Christoffersen i sitt innlegg. Statens tilskuddsordning dekker kostnadene ved teksting av norsk film. Likevel skjer dette i svært liten grad. Synes representanten det er akseptabelt at en utreder dette videre nå, når en kjenner behovet så tydelig, og økonomiske midler er til stede? Hvorfor skyver en dette lenger ut i tid?

Lise Christoffersen (A) [12:39:04]: Nei, jeg synes ikke det er akseptabelt at vi ikke har teksting på tv og av norsk film. Derfor er jeg fornøyd med at det allerede er i gang en utredning i Kultur- og kirkedepartementet når det gjelder tv.

Når det gjelder norsk film på kino, har vi også etter at de merknadene som står i innstillingen i dag, ble skrevet, hatt noen runder med Kultur- og kirkedepartementet. Vi har fått forsikringer om at når den nye teknologien kommer på kinoene, nemlig digitalisering – som kommer, har

vi også fått klare forsikringer om, i løpet av de to nærmeste årene – skal også teksting av norske filmer på kino være på plass. Vi trodde også i utgangspunktet at det fantes penger til teksting av norske filmer slik teknologien er pr. i dag, men det viste seg altså at det gjorde det ikke. Det var en kostnad på ytterligere 5 mill. kr som vi ikke var klar over i utgangspunktet, men som departementet har gitt oss informasjon om. Men dette kommer.

André N. Skjelstad (V) [12:40:18]: Representanten Sundsbø påpekte at en skulle være på vakt når det gjaldt tidsfrister. Representanten Christoffersen sier at dette skal vi utrede videre.

I en merknad i saksdokumentet som er framfor oss i dag, viser flertallet til Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon og sier i avslutningen av sin merknad:

«FFO etterlyser spesielt tidsfrister for eksisterende bygg, anlegg og transportmidler.»

Synes representanten Christoffersen at det er tilfredsstillende hvis en bare skal rykke gradvis fram, uten å ha noen klarhet i når det blir? Det ville jo kunne medføre at noen da ville utsette så lenge de kan etter den loven som vi har, og som vi på mange måter er glad for å ha fått. Ser hun det paradokset?

Lise Christoffersen (A) [12:41:20]: Nei, jeg ser i grunnen ikke det paradokset, for når forskriften kommer – altså i løpet av 2009, er det sagt – skal det settes differensierte frister. Det skal forankres lokalt. Og en skal ta ting i tur og orden og i den rekkefølgen at det som haster mest, også skal prioriteres først. Det kan bety at det kan bli ulike frister for samme type bygg, f.eks., fra én kommune til en annen, avhengig av hva som er den største lokale utfordringen.

Med oss i det arbeidet ønsker vi også å ha de funksjonshemmedes organisasjoner lokalt og regionalt, for de sitter på en helt unik kompetanse når det gjelder hvor det trykker mest i egen kommune og i egen region.

Det at det ikke står eksakte tidsfrister i loven nå for gamle ting, betyr ikke at det ikke skal komme frister. Men det betyr at det skal komme mer realistiske frister enn en frist satt så langt ut i tid at vi på en måte skal være sikre på at den klarer vi å holde. Det vil, etter min overbevisning, bare fungere som en ytterligere sovepute, der alle bare venter inntil den fristen nærmer seg.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Kenneth Svendsen (FrP) [12:42:43]: Forslaget til ny antidiskrimineringslov er en viktig lov, som på en bedre måte enn dagens lovverk vil fremme likeverd, sikre like muligheter og rettigheter og hindre diskriminering på grunn av nedsatt funksjonshemming.

Fremskrittspartiet støtter i hovedsak lovens intensjon. Spesielt vil Fremskrittspartiet framheve og stille seg bak lovens overordnede mål, som er at alle borgere, uansett funksjonshemming, skal gis mulighet til å delta i arbeids- og samfunnsliv, på lik linje med funksjonsfriske. Men det må presiseres at i tillegg til den enkeltes rett til å delta i for-

skjellige former for samfunnsliv er inkludering av personer med nedsatt funksjonshemming av stor betydning for samfunnet, fordi det frigjør viktige menneskelige ressurser til arbeidsliv, utdanning, frivillighet, kultur og samfunnslivet for øvrig.

Mange viser til at kostnadene ved innføring av universell utforming er store. Men en må også ta med seg at besparelsene som kommer i form av mindre utgifter til uføretrygd, mindre bruk av TT-ordningen og mindre utgifter til spesialtransport, også vil være betydelige når samfunnet blir tilgjengelig for alle. Men kanskje det viktigste av alt er at en stor gruppe mennesker som i dag er utestengt, får delta i samfunnslivet på en langt bedre måte.

Kravet om universell utforming av nye bygg og offentlige kommunikasjonsmidler er positivt og nødvendig og vil være et av de viktigste virkemidlene for inkludering av funksjonshemmede. Men vi er bare i starten. Vi har en lang vei å gå før vi når målet.

Fremskrittspartiet er derimot skuffet over at Regjeringen ikke tar i bruk tidsfrister når det gjelder universell utforming av eksisterende bygg. Uten at slike tidsfrister innføres, vil det ta mange tiår før disse bygningene blir tilgjengelige for alle.

Fremskrittspartiet er klar over at tilpasninger av eksisterende bygg vil føre til kostnader for eierne. Derfor ønsker vi en finansieringsordning hvor kostnadene fordeles mellom eierne og det offentlige. En slik finansieringsordning vil kunne være etablering av et fond, en overslagsbevilgning i statsbudsjettet eller et spleiselag mellom stat, fylkeskommune og kommune.

Fremskrittspartiet er også fornøyd med at man snakker om nedsatt funksjonsevne som et nøkkelbegrep sett i forhold til funksjonshemming. Med nedsatt funksjonsevne menes tap av eller skade på en kroppsdel eller i en av kroppens funksjoner hvor dette skaper en barriere for deltakelse i arbeidslivet eller samfunnslivet generelt. I en juridisk sammenheng er det nødvendig å vurdere funksjonsnivå opp mot den enkelte situasjon. Fremskrittspartiet slutter seg derfor til definisjonen av nedsatt funksjonsevne, som i denne sammenheng blir definert slik:

«Funksjonshemmingen oppstår når det foreligger et gap mellom individets forutsetninger og omgivelsenes krav. Den relasjonelle forståelsen går ut på at opplevelsen av å være funksjonshemmet avhenger av funksjonsnedsettelse og krav til funksjonsnivå i den gitte situasjonen.»

Fremskrittspartiet mener det er viktig at antidiskrimineringsloven deles opp i to hovedtemaer: tilgjengelighet og diskriminering. Manglende tilgjengelighet bør ikke nødvendigvis relatere seg til diskriminering, men kan ha helt andre naturlige årsaker. Det er derfor viktig at det er en lov om diskriminering og en lov som omfatter tilgjengelighet.

Blant arbeidstakerorganisasjonene og de funksjonshemmedes organisasjoner er det bred enighet om at plikten til generell tilrettelegging/universell utforming må relatere seg til virksomhetens alminnelige funksjon.

Universell utforming er ikke noe nytt. Den eksisterende plan- og bygningsloven har lenge hatt bestemmelser om tilgjengelighet. Dette har hatt liten effekt, i hovedsak fordi

loven mangler tidsfrister og har vide muligheter for dispensasjon. Med Regjeringens forslag vil det fortsatt være helt uforutsigbart når og hvor en hindring av både lovmessig og fysisk karakter for en bevegelsehemmet vil komme, noe som fører til at loven blir lite helhetlig. Dette er også i strid med Soria Moria-erklæringen, der løftet var «en lov mot diskriminering av funksjonshemmede og forpliktende tidsplan for tilgjengelighet».

Uten tidsfrister for eksisterende bygg og anlegg, private og offentlige, vil funksjonshemmede i praksis kun ha adgang til offentlige bygg. Fremskrittspartiet fremmer derfor forslag om at eksisterende bygg skal være tilgjengelige innen 2025 – samtidig som det opprettes et fond slik at vi kan få dette finansiert, og at det blir reelt.

På grunn av levelengden til de fleste transportmidler vil det foregå en kontinuerlig utskiftning av materiell, noe som fører til at de fleste transportmidler innen forholdsvis kort tid blir tilgjengelige. Det er litt annerledes med tog, ferjer og passasjerbåter. Da vi behandlet Representantforslag nr. 8:27 for 2006-2007 om at nye Lysaker stasjon tilpasses prinsippene om universell utforming, jf. Innst. S. nr. 145 for 2006-2007, framgikk det av samferdselsministerens svarbrev at jernbanestasjoner må utformes slik at de tilpasses det bredeste togmateriellet. Det er svært uheldig at stasjoner med lang levetid tilpasses relativt kortlivet togmaterieell. Dette synliggjør behovet for en standardisering knyttet til tilgjengelighet for alle gjennom universell utforming.

Fremskrittspartiet viser til Innst. S. nr. 143 for 2006-2007 om virksomheten til NSB AS for perioden 2007-2009 og synes det er positivt at Regjeringen i den nye rammeavtalen med NSB har slått fast at togtilbudet skal utformes slik at flest mulig kan benytte tilbudet på en ordinær og likeverdig måte. Fremskrittspartiet mener imidlertid at Regjeringen i kjøpsavtalen med NSB i tillegg bør stille mer spesifikke krav om tilgjengelighet ved kjøp av nye tog og ved oppgradering av eksisterende materiell. Det bør derfor stilles forpliktende krav om å gjøre eksisterende materiell tilgjengelig, og konkrete krav om universell utforming i alle innkjøp NSB gjør i perioden, bør være en del av en slik kjøpsavtale.

Samferdselsdepartementet og NSB har et ansvar for å gjøre nytt og eksisterende materiell tilgjengelig for funksjonshemmede. Det er nettopp i avtaler om offentlig kjøp at konkrete og forpliktende krav om bedre tilgjengelighet for funksjonshemmede kan og bør stilles. Dette fremmer vi også forslag om.

Det var skuffende å lese en artikkel i Aftenposten 16. oktober 2005, hvor det framgår at Stortingets krav om tilgjengelighet for alle gjennom universell utforming ikke er spesielt tatt hensyn til i så godt som noen av jernbaneanleggene som skal bygges i planperioden for jernbanen fram til 2015. Grunnen er at prosjekter som er ferdig utredet før 2006, ifølge Jernbaneverket ikke behøver å følge disse kravene. Fremskrittspartiet mener at dette vitner om manglende respekt for Stortingets vedtak og en motvilje mot å omstille seg til moderne krav. Det er svært uheldig at man i dag igangsetter prosjekter som er i strid med de målene man har vedtatt i transportpolitikken. Derfor frem-

mer vi også et forslag om en gjennomgang av alle prosjektene innenfor jernbanen og at en sørger for at disse oppfyller kravet om tilgjengelighet for alle gjennom universell utforming.

Regjeringen legger fram forslag om en aktivitets- og rapporteringsplikt. Fremskrittspartiet er enig i at alle virksomheter har plikt til å arbeide aktivt, målrettet og planmessig for å fremme formålet i diskriminerings- og tilgjengelighetsloven, men er uenig med flertallet i innføring av aktivitets- og rapporteringsplikt. En ECON-rapport viser at virksomhetene pålegges mer byråkrati og flere kostnader uten at det gir noen påviselig effekt. Fremskrittspartiet er enig i at virksomhetenes tilgjengelighets- og diskrimineringsarbeid er viktig, og at arbeidet for at det ikke skal bli glemte, beskrives i et eget avsnitt i virksomhetens årsmeldinger.

Jeg tar herved opp Fremskrittspartiets forslag og forslagene vi er medforlagsstiller til.

Presidenten: Representanten Kenneth Svendsen har teke opp dei forslaga han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Eva Kristin Hansen (A) [12:51:22]: Representanten Svendsen rettet i sitt innlegg en stor kritikk mot Regjeringen fordi man i denne loven nå ikke setter tidsfrister for eksisterende bygg og anlegg, selv om han vet at det vil komme gjennom handlingsplaner og forskrifter til plan- og bygningsloven.

Fremskrittspartiet skriver i innstillingen at de er skuffet over at lovforslaget reduserer spørsmålet om universell utforming til et teknisk, praktisk og økonomisk spørsmål. Men er det ikke det også dette handler om? Når vi vet at det koster mellom 14 og 23 milliarder kr, er det da ikke smart å ta ting i tur og orden, slik at vi faktisk får gjennomført det vi ønsker? Er det slik at det for Fremskrittspartiet er viktigere med ord og målsettinger enn faktisk gjennomføring?

Fremskrittspartiet ser for seg et spleiselag og et fond. Men hvor mye skal staten bidra med? Vil de i de kommende budsjettene sette av midler for å få til universell utforming innenfor de fristene de selv foreslår? Vil representanten Svendsen garantere for det?

Kenneth Svendsen (FrP) [12:52:26]: Hvis vårt gode forslag blir vedtatt, skal vi selvfølgelig følge opp med penger. Det er det ingen problemer med. Vi venter da på Regjeringens forslag – om vi skal opprette et fond, bevilge penger over statsbudsjettet eller ha et spleiselag mellom flere. Men det er helt klart at den erfaringen vi fikk da vi var på komitetur i USA, viste at å sette tidsfrister var helt nødvendig for å få gjennomført tingene fort. Vi vil være med på et spleiselag mellom det offentlige og det private for å få tilgjengelighet på alle steder der det er behov for tilgjengelighet – jeg tenker på butikker og andre områder – for å få det raskest mulig gjennomført. Og man kan se på fondet slik at støtten avtar ut i perioden fram mot 2025, som er vårt forslag, som fører til at det er større muligheter for private til å få støtte først i perioden. Dermed

får man en mye raskere gjennomføring enn man får med Regjeringens forslag.

For øvrig ligger det i plan- og bygningsloven i dag at det skal være tilgjengelighet, men det blir ikke gjennomført.

Karin Andersen (SV) [12:53:35]: Det er viktig at lovens holdningsdel blir effektiv og lar seg bruke av dem som opplever diskriminering. Et av de viktige tiltakene som loven slår fast på det området, er at vi skal bruke begrepet «delt bevisbyrde». Det betyr at den som føler seg diskriminert, ikke sjøl har hele bevisbyrden, ved å skulle vite hva f.eks. en arbeidsgiver har gjort i en ansettelsesprosess der man antar at man har blitt diskriminert. Dette er et prinsipp som er brukt i arbeidsmiljøloven, i diskrimineringsloven og også i likestillingsloven.

Ser ikke Fremskrittspartiet og representanten Svendsen at dette svekker enkeltmenneskenes mulighet til å gjøre seg bruk av loven hvis de skal bevise hva f.eks. en arbeidsgiver har foretatt seg i en ansettelsesprosess, som de jo helt umulig kan vite om hvis det ikke blir arbeidsgiver og tiltakshaver som har bevisbyrden for hvordan man faktisk har handlet?

Kenneth Svendsen (FrP) [12:54:42]: Jeg kunne selvfølgelig ganske enkelt ha svart nei på det, men jeg kan utdype det litt.

Det vil være slik at det selvfølgelig vil styrke den enkelte persons rettigheter, men på bekostning av hva? Det vil selvfølgelig gå på bekostning av rettsikkerheten til arbeidsgiveren. Fremskrittspartiet har vært imot delt bevisbyrde ved flere anledninger, for det flytter etter vårt syn noen rettsbegreper. Vi ønsker derfor at det skal være den samme bevisbyrde for begge partene her, og det står vi for videre.

Dagfinn Sundsbø (Sp) [12:55:26]: Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven skal gi personer med nedsatt funksjonsevne mulighet til å utnytte sitt potensial som en ressurssterk gruppe i arbeids-, samfunns- og kulturliv. Jeg oppfatter at Fremskrittspartiet har en offensiv holdning til tilgjengelighetsdelen av loven, men jeg er ikke like imponert over standpunktet som er inntatt når det gjelder diskrimineringsdelen av loven. Det var også en del av dette Karin Andersen spurte om.

Fremskrittspartiet går imot at loven skal fremme likestilling i formålsparagrafen, og imot bestemmelsen om delt bevisbyrde, og uttaler seg imot innføring av aktivitets- og rapporteringsplikt i arbeidslivet.

Ser Fremskrittspartiet at forslagene til lovens bestemmelser på disse områdene er viktige for at loven skal virke som en antidiskrimineringslov? Og mener Fremskrittspartiet at det ikke er så viktig – at det er tilgjengelighet alene som er poenget?

Kenneth Svendsen (FrP) [12:56:23]: I tilfelle er det ikke bare Fremskrittspartiet som ser det slik. Vi har basert våre forslag bl.a. på det som går på likestilling, på Syseutvalget, som var delt her; man mente at man tok fokus vekk fra diskrimineringsarbeidet ved å innføre dette med

likestilling i loven. Derfor har vi fjernet dette. Vi mener at det tar fokus vekk fra det viktige i loven.

Når det gjelder aktivitets- og rapporteringsplikten, er det akkurat det samme der. ECON har gjort en undersøkelse på dette. De sier at det ikke kan påvises noen slags effekt av innføring av et slikt krav. Derimot vil det påføre kostnader og gi økt byråkrati.

Vi mener at det er viktig å få gjennomført intensjonene i loven, men å bruke virkemidler som ikke virker, er vi imot.

Presidenten: Replikskordskiftet er dermed avslutta.

Bent Høie (H) [12:57:28]: La meg starte med å si at det er positivt at vi i dag skal vedta en lov som gir et bedre vern mot diskriminering av mennesker med nedsatt funksjonsevne, og som sørger for at samfunnet i større grad utformes slik at det er tilgjengelig for alle. Et velferds-samfunn kan ikke være bekjent av noen form for diskriminering. Det er derfor Høyres program heter «Muligheter for alle». Vi ønsker et samfunn der alle, uansett fysiske forhold, skal ha muligheten til livsutfoldelse, deltakelse, arbeid og tilgjengelighet. Denne loven er et skritt på veien mot et slikt samfunn.

Vi må si at det er positivt at dette saksfeltet ser ut til å ha et sterkere og mer tverrpolitisk engasjement bak seg. Selv om det av innstillingen framgår uenighet knyttet til enkelte områder, har alle partiene et mål om at framtidens samfunn blir et samfunn hvor mennesker med nedsatt funksjonsevne ikke møter fysiske barrierer for deltakelse, og hvor diskriminering blir forbudt.

Høyre har tidligere fremmet forslag om en egen generell overordnet lov mot diskriminering. Årsaken til at diskriminering oppstår, er skiftende gjennom tidene, selv om det i enkelte sammenhenger er mer systematisk enn i andre. Jeg ser derfor fram til at Regjeringen skal følge opp flertallsmerknaden i Innst. S. nr. 54 for 2006-2007, hvor ønsket om en slik overordnet lov er signalisert.

Dagens lovverk knyttet til antidiskrimineringsarbeidet/likestillingsarbeidet er jo sterkt preget av de interessegruppene som har jobbet fram sine medlemmers interesser, og det er veldig positivt. Disse organisasjonene har gjort et nybrottsarbeid. Men når lovverket på dette området dermed blir veldig preget av ulike gruppers oppfatning av diskriminering, er selvfølgelig en konsekvens av det at mange enkeltmennesker som blir diskriminert, men som kanskje ikke tilhører noen gruppe – enkeltindivider som er diskriminert på individuelt grunnlag, og som ikke har sterke interesser bak seg – ikke har den samme lovbeskyttelsen.

Det er bakgrunnen for Høyres sterke engasjement for en felles antidiskrimineringslov som i større grad tar utgangspunkt i enkeltmennesker som opplever å bli diskriminert i samfunnet, enn i grupper som opplever å bli diskriminert. Det er derfor viktig at en nå legger trykk på dette arbeidet, for når rettighetene for enkeltgrupper blir sterkere, vil selvfølgelig og opplevelsen av diskriminering hos de enkeltindividene som opplever å bli diskriminert, bli tilsvarende sterkere.

I loven tar en utgangspunkt i at en ønsker et samfunn

som i mindre grad er funksjonshemmende. Jeg synes det er viktig at vi tar det utgangspunktet alle sammen, at det er samfunnet som skaper funksjonshemningene gjennom at samfunnet ikke er godt nok tilrettelagt. Med det utgangspunktet vil alle på et tidspunkt være i en situasjon der en opplever samfunnet som et samfunn som skaper barrierer, og som gjør en til en person med nedsatt funksjonsevne. Det kan være noe så enkelt som den dagen en skal ha med seg ekstra bagasje på vei til Stortinget, en stor og tung koffert, fordi en skal være i Oslo over lengre tid, og møter et flytog som ikke er universelt utformet. Den dagen er en funksjonshemmet fordi en risikerer å ikke nå toget, å ikke komme på plass. Det er en liten ting, men det er en illustrasjon på at alle i løpet av livet opplever at samfunnet skaper barrierer som gjør at en får en annen funksjonsevne enn det som en normalt opplever å ha. Det er viktig at en plasserer det ansvaret hos samfunnet, for i altfor stor grad har debatten dreid seg om at det er med utgangspunkt i det enkelte menneske at en er funksjonshemmet, men det er samfunnet som skaper disse barrierene.

Et av de viktigste og mest inkluderende tiltakene overfor mennesker med nedsatt funksjonsevne er å sørge for at de får mulighet til å delta i arbeidslivet på lik linje med oss som ikke har nedsatt funksjonsevne. Dessverre vet vi at det ikke er situasjonen i dag. Arbeidsledigheten er høyere når det gjelder personer med nedsatt funksjonsevne, og det samme gjelder selvfølgelig mennesker som er uføre. Selv om dette er et allment problem som er like viktig uansett tidspunkt, må vi likevel i en situasjon med rekordlav ledighet og rekordhøy deltakelse i arbeidsmarkedet ta det veldig sterkt inn over oss at den spesielt gunstige situasjonen som er på arbeidsmarkedet, allikevel ikke har ført til at mennesker med funksjonshemming i veldig stor grad har blitt inkludert i arbeidslivet. Hvis vi ikke lykkes med dette nå, er det vanskelig å se for seg i hvilke tider en skal lykkes med det.

Det er interessant her å se på Fafos undersøkelse av arbeidsgiveres holdning til dette. Fafo gjennomførte en undersøkelse, der de spurte om arbeidsgivers holdning til å ansette personer som var 30 år og vel kvalifiserte til jobben – det var utgangspunktet. Deretter la de til noen tilleggsopplysninger om personene. Med disse tilleggsopplysningene raste den prosentvise andelen arbeidsgivere som ville ansette personen, dramatisk. For eksempel hvis en hadde somalisk bakgrunn, kom en ned til under 20 pst. som var villige til å ansette en person, selv om denne var 30 år og vel kvalifisert. Men da en la til funksjonshemninger – hørselshemninger, synshemninger eller rullestolbruk – da raste prosentandelen enda kraftigere ned. Vanligvis skulle en tro at når en svarer på den type spørsmål, vil en pynte på virkeligheten og på en måte ønske å framstå som hyggeligere enn det en er. Dette var en åpen undersøkelse som viste at dette er en klar, åpen holdning blant norske arbeidsgivere. Når vi legger til at vi vet at det innen det offentlige faktisk er dårligere resultater når det gjelder å ansette personer med funksjonshemming i forhold til private, er dette et ganske dramatisk uttrykk for hvordan holdningene våre – og jeg sier våre holdninger, for dette er holdninger som jeg tror er latente i oss alle sam-

men – fører til systematisk diskriminering av personer med funksjonshemninger.

I utformingen av samfunnet og i arbeidslivet er det kanskje små grep som trengs for å få til endringer, små grep som skal sørge for at terskelen for deltakelse i arbeid blir redusert. Derfor har vi tidligere i denne perioden foreslått en såkalt green card-ordning for arbeidssøkere med behov for tilrettelegging av arbeidsplassen. Det er kanskje mange arbeidsgivere, både offentlige og private, som ikke helt har oversikten over de mulighetene som er der, og som dermed opplever denne barrieren som veldig klar, i tillegg til de holdningene som òg ligger til grunn for denne diskrimineringen.

Det er nå mer enn to år siden en enstemmig arbeids- og sosialkomite bad om at ordningen skulle bli bedre og gjøres mer kjent blant brukere, i hjelpeapparatet og i arbeidslivet. Med tanke på at det i budsjettet for 2008 ble nevnt at det faktisk var kun ti personer som hadde fått en slik tilrettelegging, er det vanskelig å se at intensjonen er fulgt ordentlig opp. Men jeg er glad for at Regjeringen i revidert nasjonalbudsjett ser ut til å følge opp det engasjementet som Høyre har hatt for dette, ved å øke innsatsen i arbeidet for å gjøre ordningen kjent. Jeg håper dette vil ha den effekten som jeg oppfatter at alle partiene er opptatt av, nemlig at flere mennesker med nedsatt funksjonsevne får delta i arbeidslivet. Dette vil føre til store samfunnsmessige besparelser og gjøre at mange som i dag lever på trygd, i stedet vil få muligheten til å delta i arbeidslivet når de ønsker dette.

Som jeg innledet med, er dette et steg i riktig retning. Det er et viktig steg, men ikke et endelig steg. Jeg er også glad for at saksordføreren på vegne av regjeringspartiene i sitt innlegg understreket at dette ikke er enden på et arbeid, men en begynnelse. Jeg håper også at Stortinget gjennom behandlingen av bygningsdelen av den nye plan- og bygningsloven kan forsterke dette arbeidet. Som saksordfører for den saken vil jeg prøve å bidra til det.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Per Rune Henriksen (A) [13:07:44]: Jeg vil gjerne ta fatt i det som representanten Bent Høie sa om arbeidslivet i sitt innlegg. Henvisningen til Fafo-undersøkelsen var veldig interessant. Høyre er uenig i innføring av aktivitets- og rapporteringsplikt i loven. I sin merknad sier de, sammen med Fremskrittspartiet, at de er enig i at alle virksomheter har plikt til å arbeide aktivt for å fremme formålet i loven. De sier også at dette arbeidet, for at det ikke skal bli glemt, skal beskrives i bedriftenes årsmelding.

Det gir oss et lite problem å tolke det. Hva mener egentlig Høyre? Mener de at det skal være en rapportering, altså i årsmeldingene, men uten aktivitetsplikt? Eller mener de det skal være en aktivitetsplikt uten rapporteringsplikt? Eller ser de, på bakgrunn av det som representanten Bent Høie nå forteller om holdningene i arbeidslivet, ut fra Fafo-rapporten at vi må ha begge deler for at samfunnet skal sikre seg at antidiskriminerings- og tilgjengelighetsarbeidet også skal nå arbeidslivet?

Bent Høie (H) [13:08:55]: Jeg opplever at vi på mange områder i samfunnet der en ønsker å gjøre endringer – om det så dreier seg om likestilling mellom kjønn, om det dreier seg om natur og miljø og i denne sammenheng arbeid for funksjonshemmede i arbeidslivet – griper til en del tiltak som har en ren symbolsk betydning, så en på en måte kan kvittere ut at en har gjort noe, men som i realiteten ikke har noen effekt. Dette er et av de forslagene i innstillingen som vi mener ikke har noen annen effekt enn at det oppleves som byråkratiserende for dem som skal gjennomføre det. Det blir på en måte å skrive ut noe – hake av noe – og dermed kan det oppfattes som at en har gjort noe uten at det i realiteten har noen som helst betydning for dem som er utenfor i arbeidslivet. Vi ønsker heller å fokusere på virkemidler som kan bidra til at folk faktisk kommer i arbeid, istedenfor at en setter en hake i en årsmelding.

Karin Andersen (SV) [13:10:06]: For SV har det vært veldig viktig å ha et riktig prinsipielt utgangspunkt for loven, og derfor har lovens formålsparagraf vært veldig viktig for oss. Vi er veldig glad for at vi har fått inn begrepet «likestilling» i formålsparagrafen, for det er det dette handler om, at man skal være samfunnsmessig likestilt, uavhengig av hvem man er.

Men jeg er litt forundret over at Høyre tydeligvis ikke mener det samme. Det er derfor spesielt interessant å spørre representanten Høie, som har vært engasjert i andre typer diskriminerings spørsmål, der begrepet «likestilling» har vært veldig sentralt for å oppnå samme posisjon i samfunnet for alle: Hva er den prinsipielle begrunnelsen for at man ikke ønsker samfunnsmessig likestilling som bærende prinsipp for politikken overfor personer med funksjonsnedsettelse, når det gjelder for andre grupper?

Bent Høie (H) [13:11:08]: Jeg opplever ikke at det ligger et prinsipielt standpunkt bak at Høyre lander på ikke å ville bruke begrepet «likestilling» i formålsparagrafen, men går i retning av den samme tilnærmingen som deler av Syse-utvalget hadde i forhold til å anbefale heller å bruke begrepet «likeverd». I NOU-en skrev en:

«Begrepet likestilling er allerede nært knyttet til vernet mot diskriminering på grunnlag av kjønn. Tilgjengelighet er ikke på samme måte en del av diskrimineringsvernet på grunnlag av kjønn. Utvalget frykter derfor at etablerte forestillinger om hva likestilling innebærer, ikke fullt ut vil favne tilgjengelighetsaspektet. Dessuten er likeverd bedre egnet til også å omfatte de behovene for kompenserende rettigheter og ordninger som nedsatt funksjonsevne kan utløse. Samlet sett mener utvalget derfor at likeverd best beskriver den overordnede målsettingen.»

Det er grunnen til at Høyre står på at en med begrepet «likeverd» ivaretar de målsettingene som vi har med loven.

Dagfinn Sundsbø (Sp) [13:12:21]: Dette blir noe av den samme problemstillingen. Høyre er en del av flertallet i veldig mange av disse merknadene, så da får vi bore i det vi er uenige om.

Det er litt interessant at Fremskrittspartiet og Høyre ikke ønsker begrepet «likestilling» inn i formålsparagrafen, og da spesielt Høyre. Høyre er jo enig med oss når de i de generelle merknadene sier:

«Komiteen deler vurderingen av at en samlet, generell diskrimineringslov er viktig for å gi borgerne et allminnelig og gjennomgående vern mot diskriminering.»

Jeg vet at Høyre også har etterlyst når dette arbeidet kommer. I den sammenhengen kan jeg vanskelig se for meg at vi kan få til et slikt samlet lovverk, hvis vi ikke mener at likestilling og likeverd skal være bærende element for det loven skal føre fram til, og at vi da gjør det så spesielt at vi sier at det bare skal stå «likeverd» ut fra at Syse-utvalget har sagt at det er det mest målrettede i forhold til denne spesielle gruppen. Det er jo det generelle bildet som er interessant når det gjelder å avskaffe diskriminering.

Bent Høie (H) [13:13:27]: Jeg oppfatter ikke at det er motsetningsforhold mellom disse to begrepene, tvert imot. Jeg oppfatter at begrepet «likeverd» har det samme innholdet som begrepet «likestilling», men noe i tillegg. Jeg ser at regjeringspartiene har valgt tilnærmingen med å bruke begge begrepene. Fra Høyres side mener vi at begrepet «likeverd» i formålsparagrafen har det samme verdimesige innholdet som begrepet «likestilling», men at likestillingsbegrepet er så nært knyttet opp til andre spørsmål i forhold til antidiskrimineringsarbeidet at det kan oppfattes som mer uklart, i forhold til å bruke det samlede begrepet «likeverd».

Presidenten: Replikordskiftet er over.

Karin Andersen (SV) [13:14:28] (komiteens leder): Gata er for alle, skolen er for alle, kinoen er for alle, sang elever fra Hanstad skole i Elverum på Stortinget forrige tirsdag. Da hadde de et teaterstykke som tok for seg de viktigste prinsippene i den loven vi behandler i dag. For det handler om at alle skal være likestilt i samfunnet. Ulike mennesker skal ha like muligheter. Hovedinnfallsvinkelen til politikken for å sikre mennesker med nedsatt funksjonsevne flyttes fra sosialpolitikken til likestillingspolitikken, og det er bra og på tide. Det er et meget viktig grep. Det skal altså ikke bare handle om kompenserende tiltak, slik det har vært til nå, men om endringer i samfunnet, slik at samfunnet tilpasses alle innbyggerne – ikke bare flertallet. Derfor er det viktig og nødvendig å ha begrepet «likestilling» som prinsipp inn i formålet i loven i tillegg til begrepet «likeverd». Jeg håper at Høyres og Fremskrittspartiets motstand mot dette er ugjennomtenkt, og at de også vil innse at loven og målet er samfunnsmessig likestilling, og at de faktisk ikke er imot det.

Teaterstykket som ble framført av Hanstad-elevene, er et fint bilde på nettopp det. Gutten som hadde kromosomfeil og ikke klarte å åpne makrellbokser uten å søle, ble gjort til et problem, der behandlingsapparatet og samfunnet herset med ham for å rette opp hans funksjonsnedsettelse, inntil vennene sa stopp og erklarte: Nå er det nok, han hører til slik som han er. Vi kan kanskje forandre på

makrellboksen. – Så enkelt kan det tenkes, og så riktig kan det tenkes. Det er den innfallsvinkelen vi skal ha heretter. Det handler om det som elevene sang om: holdninger og fysisk tilgjengelighet.

Loven er første steg på vegen for å fjerne det diskrimineringshierarkiet som vi har hatt til nå, der personer med funksjonsnedsettelse faktisk har vært nederst. I holdningsendringdelen av loven har vi forsterket vernet ved at aktivitetsplikten skal følges av en rapporteringsplikt. Det vil gjelde 1,4 millioner arbeidstakere. Aktivitetsplikten gir offentlige og private arbeidsgivere et viktig instrument for å bli bevisstgjort på handlinger og holdninger, for i egen virksomhet å kunne endre den når man oppdager at den måten man f.eks. rekrutterer på, forfremmer og ansetter på, er direkte eller indirekte diskriminerende. Man må altså fokusere på å arbeide systematisk med dette, ikke bare måtte forandre seg når man blir anklaget i en sak.

Da vi behandlet diskrimineringsloven, altså implementeringen av FN's rasismeparagraf, var Ronald Craig ved Norsk senter for menneskerettigheter på høring i komiteen og tok sterkt til orde for aktivitetsplikt, nettopp fordi han mente at man flytter arbeidet mot diskriminering fra en retroaktiv individuell klagebehandling til en proaktiv forebygging uavhengig av klage. Jeg mener at det er svært viktig, og jeg vil tro at norske bedrifter bør ta imot dette med takk og utstrakt hånd, slik at det faktisk er mulig å snu de holdningene som bl.a. representanten Høie fra Høyre var oppe og snakket om. Så se ikke så mørkt på aktivitetsplikt og rapporteringsplikt! Vi tror at det virker bra.

Lovparagrafen er nå blitt skjerpert på flere områder, bl.a. med formålsparagrafen. Videre er kravet om å ta opp direkte diskriminering senket fra «særlig ufordelaktig» behandling til at man ikke «stilles dårligere enn andre». Kravet om at en person må ha nedsatt funksjonsevne for at loven skal kunne brukes, er fjernet, og Regjeringen innfører altså denne aktivitets- og rapporteringsplikten. For å kunne reise sak om oppreisning og erstatning etter loven er kravet om særlig grov uaktsomhet fjernet til fordel for «uaktsomhet». På denne måten vil loven gi et sterkere vern for dem som berøres.

I tilgjengelighetsdelen innføres det tidsfrister for ny og eksisterende IKT, nybygg og anlegg og nye samferdselsinvesteringer. Disse tidsfristene er eksakte frister, og derfor mener jeg at forslaget fra bl.a. Kristelig Folkeparti om dette er unødvendig. Tidsfristene for universell utforming av eksisterende bygg og anlegg skal komme i forskrift til ny plan- og bygningslov, som skal tre i kraft i løpet av 2009. Det er derfor uriktig når Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre påstår at universell utforming med denne loven ikke får en særlig sterkere stilling i det norske samfunnet. Både §§ 9, 10 og 11 i denne loven gjør det. Det fastslås en generell tilretteleggingsplikt for offentlig og privat virksomhet som pålegger dem å arbeide planmessig og aktivt for universell utforming fra dag én. Tidsfristene for IKT, nybygg og anlegg og samferdselsinvesteringer gjør også det. Tidsfristene i forskriftene til ny plan- og bygningslov vil gjøre det. Nye bestemmelser med hensyn til planloven vil også gjøre det.

På samferdselsområdet skal prinsippet også behandles

i NTP, og det er viktig at alle de partiene som er opptatt av dette, nå sørger for at man prioriterer dette på samferdselsområdet. Der vet vi at kampen om kronene er sterk. Det er ikke måte på hvor mye penger enkelte partier i denne salen mener at vi skal bruke på å bygge veg. Da ønsker jeg at man også er i stand til faktisk å omprioritere noen av de pengene, slik at samferdselsinvesteringer også kommer på plass. Det å kreve universell utforming når det gjelder eksisterende bygg og samferdsel, forutsetter at vi legger inn penger til delfinansiering i budsjettene framover. Det er det som vil være prøvesteinen. Det er vi nødt til å gjøre hvis vi skal komme i mål. Særlig på samferdselssektoren mener jeg dette kommer til å bli krevende, nettopp fordi kampen om kronene er så sterk på det området i statsbudsjettet.

Universell utforming er helt nødvendig som førende prinsipp, men ikke nok. Individuell tilrettelegging er også helt nødvendig, og det er nødvendig å arbeide med standarder for universell utforming, for på dette området skjer det utvikling hele tida. Derfor må det være tilgjengeligheten som skal være standarden for det vi krever. De tekniske løsningene kan sjølsagt hele tida forandre seg og forbedre seg.

I samarbeid med interesseorganisasjonene er det nå innført strengere unntaksbestemmelser for kravene om universell utforming og plikten til individuell tilrettelegging, slik at det først legges vekt på at man skal utrede hvor mye man bedrer tilgjengeligheten for personer med funksjonsnedsettelse med det tiltaket som er foreslått.

Til slutt vil jeg si litt om ratifikasjon av FN-konvensjonen. Den er viktig. For SV er det viktig at vi ratifiserer. Men det er viktig at vi har gjort den jobben som skal til for at vi skal kunne ratifisere og derved oppfylle de forpliktelsene vi har. Derfor er det så uhyre viktig at utredningen om varer og tjenester kommer i gang, og at man kommer i gang med de forholdsvis store endringer som må skje i vergemålslovgivningen. Dette henger sammen med artikkel 2 i FN-konvensjonen, som tar for seg begrepet «reasonable accommodation». Universell utforming i seg sjøl er et riktig, viktig og bærende prinsipp, men det er altså ikke nok. Sjøl om en vare er universelt utformet, er det likevel ikke sikkert at alle kan bruke den, eller at alle får tilgang til varen. For at man skal kunne være likestilt i samfunnet, er det svært viktig at man faktisk også har lik tilgang til varer og tjenester. Det er en viktig del av samfunnslivet, og det er en veldig viktig del av hverdagslivet.

Derfor er det svært viktig at denne utredningen nå kommer i gang, og jeg har lyst til å rose Regjeringen for at den har gjort det. Det var en mangel ved Syse-utvalgets utredning at man ikke hadde tatt for seg dette viktige punktet – noen diskuterer om det er riktig eller nødvendig i forhold til FN-konvensjonen. Jeg mener at det er det, fordi artikkel 2 er så klar på «reasonable accommodation», som begrepet heter på engelsk. Men poenget er at hvis vi skal nå målsettingen med loven, så må den være der, uansett. Det tror jeg nesten ikke det er mulig å bestride.

Dette er en milepæl i arbeidet mot diskriminering og for likestilling. Jeg mener at mange i dag kan gratulere hverandre med godt arbeid, noe som vil bety mye. Nå må det ar-

beides beinhardt for å få loven til å bli respektert og brukt, og for å sikre penger til universell utforming også i eksisterende bygg og i transport, slik at det blir tilgjengelighet på like vilkår.

Berit Brørby hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Kenneth Svendsen (FrP) [13:24:32]: Både sakens ordfører, Dagfinn Sundsbø, og Karin Andersen har i innleggene sine tatt opp dette med likestilling som et viktig punkt. Som representanten Høie sa, favner likeverd etter Fremskrittspartiets mening alle verdimessige forhold som ligger i dette.

Men i Syse-utvalgets formulering i NOU 2005:8 heter det:

«Begrepet likestilling er allerede nært knyttet til vernet mot diskriminering på grunnlag av kjønn. Tilgjengelighet er ikke på samme måte en del av diskrimineringsvernet på grunnlag av kjønn. Utvalget frykter derfor at etablerte forestillinger om hva likestilling innebærer, ikke fullt ut vil favne tilgjengelighetsaspektet. Dessuten er likeverd bedre egnet til også å omfatte de behovene for kompenserende rettigheter og ordninger som nedsatt funksjonsevne kan utløse. Samlet sett mener utvalget derfor at likeverd best beskriver den overordnede målsettingen.»

Altså er Fremskrittspartiet og Høyre på linje med Syse-utvalget i denne saken. Hva er det som gjør at representanten Andersen tror at Syse-utvalget tar feil?

Karin Andersen (SV) [13:25:35]: Det ser ikke ut til at Fremskrittspartiet har oppdaget at formålsparagrafen nå inneholder begge begrepene.

Vi mener altså at det er nødvendig å ha begrepet «likeverd» i formålsparagrafen, bl.a. ut fra noen av de argumentene som kom fram i Syse-utvalget. Men vi mener at det ikke er tilstrekkelig. Likestilling er et prinsipielt utgangspunkt for at man skal være likestilt i samfunnet – altså samfunnsmessig likestilling som begrep. Det har organisasjoner for folk med funksjonsnedsettelse og menneskerettighetsorganisasjonene vært svært opptatt av. Det at dette begrepet på en måte henger sammen med likestillingskampen mellom kjønnene, er et synspunkt som Syse-utvalget har. Jeg deler ikke det synspunktet, at begrepet «likestilling» skulle favne alt, eller at begrepet «likeverd» skulle favne alt, for det gjør det ikke. Derfor har vi brukt begge begrepene, slik at vi skal kunne dekke alle de nødvendige områder for at vi skal nå målet.

Åse Gunhild Woie Duesund (KrF) [13:26:43]: Kristelig Folkeparti ønsker å innføre eksakte tidsfrister for universell utforming også av eksisterende bygg innen 1. januar 2019.

SV og regjeringspartiene argumenterer for at en forskrift kan være et like godt alternativ, og vil prioritere det

viktigste først. Ser ikke representanten fra SV at dette lett kan bli et «hvileskjær», som saksordføreren uttrykte det, og at det vil ta lengre tid før eksisterende bygg blir tilgjengelige for alle? Mener representanten at en forskrift er like juridisk bindende som en egen lov med eksakte frister? Hvorfor lytter ikke SV til brukerorganisasjonene, som er helt tydelige på at de ønsker en lov vedtatt av Stortinget framfor en forskrift som departementet utformer?

Karin Andersen (SV) [13:27:39]: I innstillingen sier vi at vi ønsker tidsfrister for eksisterende bygg og anlegg inn i forskrifter til plan- og bygningsloven. Det skal altså være tidsfrister, og de skal være bindende. Regjeringen kan endre forskrifter, og bare Stortinget kan endre lover. Men når det gjelder den juridiske tilstanden når en forskrift er satt, er den bindende, og den kan ikke fravikes uten at det i så fall er tatt opp. Dette er helt nødvendig, og jeg tror at prøvesteinen på dette vil være at vi får en differensiering her, slik at vi får tatt byggene som er viktigst først, og at vi greier å sette av nok penger, slik at vi faktisk kan gjøre dem tilgjengelige. Da tror jeg at vi kan nå målet om tilgjengelighet like raskt som om vi har en tidsfrist langt fram i tid, der vi ikke har prioritert hvilke områder i samfunnet som det er størst behov for at alle personer skal få tilgang til. Da kan vi risikere at vi bruker pengene på områder som er perifere i forhold til det som er veldig sentralt.

André N. Skjelstad (V) [13:28:54]: Det er på mange måter overraskende at representanten Andersen skryter så mye av aktivitetsplikten.

Venstre mener derimot at vi må se mer på unntak for å redusere tallet på ansatte. Jeg registrerer at SV står på dette med bare 50 ansatte. Venstre mener at tallet på ansatte kan reduseres vesentlig. Jeg skjønner ikke helt hvorfor SV ikke er med på det, for å få gjort noe raskt.

Når det gjelder svarreplikken som Karin Andersen hadde, har jeg lyst til å spørre: Ser hun ikke at når dette etter hvert skal tilpasses universelt utformede bygg, vil det bli store forskjeller fra kommune til kommune, f.eks. med hensyn til transportsentraler o.l.? Ser hun ikke at det kan være et problem at det blir ulik håndtering med hensyn til tilgjengelighet?

Karin Andersen (SV) [13:29:57]: Slik som forslaget ligger nå, vil aktivitets- og rapporteringsplikten gjelde bedrifter som jevnlig ansetter 50 ansatte eller flere. Det er 1,4 mill. arbeidstakere dette gjelder. Vi mener at det er en god plass å begynne. Det er bedrifter som har en viss størrelse og struktur, som gjør at de enklere kan håndtere slike spørsmål. Så får vi heller komme tilbake til det etter hvert og se om det er grunn til å endre på det. Min holdning til aktivitetsplikten er at jeg mener at det er en proaktiv og god måte å håndtere dette på, slik at man blir seg bevisst ubevisste handlinger og holdninger man har som gjør at man diskriminerer.

Når det gjelder praksisen i forhold til de forskriftene som skal gis i forbindelse med plan- og bygningsloven, forutsetter ikke jeg at det skal være forskjell mellom kommunene på det. Forskjellen skal ligge i at det skal være

bygningsskategorier som er mest vesentlig, at alle mennesker har lik tilgang for at de skal være samfunnsmessig likestilte, og at det ikke ligger an til noen kommunal differensiering i forhold til det.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Åse Gunhild Woie Duesund (KrF) [13:31:24]: Dette er på mange måter en gledens dag. Loven vi legger fram i dag, er et viktig framskritt for personer med nedsatt funksjonsevne. Den innebærer i utgangspunktet at bygninger og transportmidler rettet mot allmennheten skal utformes slik at de er tilgjengelige for alle. Universell utforming vil også hjelpe eldre, personer med barnevogn og tunge koffertar og andre.

Det er ikke bare en praktisk utfordring at rullestolbrukere eller andre med nedsatt funksjonsevne ikke kommer inn i butikker, restauranter og kinoer, eller at de ikke så lett kan reise med tog, buss eller fly. Det handler også om menneskeverd. Det skal være like muligheter for alle. Kristelig Folkeparti har derfor prioritert arbeidet med den nye diskriminerings- og tilgjengelighetsloven høyt.

Loven kunne imidlertid ha vært langt bedre om regjeringspartiene i større grad hadde lyttet til innspillene fra brukerorganisasjonene og de menneskene som denne loven først og fremst handler om. For Kristelig Folkeparti innebærer loven en vinn-vinn-situasjon, i og med at det vil gi store samfunnsmessige gevinster med en bedre inkludering av personer med nedsatt funksjonsevne i samfunnet. Disse personene har store ressurser som i dag ikke blir utnyttet fullt ut. Jeg opplever at Regjeringen ikke tar dette skikkelig inn over seg.

Regjeringspartiene virker nemlig ikke veldig utålmodige når det gjelder å inkludere personer med nedsatt funksjonsevne. Regjeringen vegrer seg for å sette konkrete tidsfrister for gjennomføringen av universell utforming på en rekke sentrale områder. Regjeringspartiene har som et av sine slagord «Alle skal med». Ja vel, det er vel og bra, men når skal alle med?

Kristelig Folkeparti foreslår at både eksisterende bygninger og informasjons- og kommunikasjonsteknologi skal være universelt utformet innen 1. januar 2019. På denne måten ville virksomhetene få god tid til å planlegge og sette i verk oppgraderinger, samtidig som brukernes rettigheter ville blitt tidfestet mer konkret. Eksisterende bygninger og IKT er helt avgjørende deler av samfunnet. Full inkludering av personer med nedsatt funksjonsevne kan ikke skje dersom ikke dette tas på alvor.

På grunn av de rød-grønnes mangel på aksept for en forpliktende tidsfrist for universell utforming på disse sentrale punktene er det nå helt uvisst når Norge blir universelt utformet for mennesker med nedsatt funksjonsevne. En forskrift er ikke godt nok.

Kristelig Folkeparti støtter Regjeringens forslag om at nye bygninger skal være universelt utformet innen 1. juli 2009, men vi er samtidig tydeligere enn regjeringspartiene på at dette må være en eksakt frist. Vi vil følge nøye med for å bidra til at de nye bygningene faktisk blir universelt utformet fra 1. juli 2009.

Kristelig Folkeparti er også opptatt av å ivareta de menneskene som har problemer med å få øye på glassflater på bygninger på grunn av nedsatt syn. Glass er in, og det blir stadig flere slike flater. Vi har derfor foreslått at alle bygninger rettet mot allmennheten må merkes av hensyn til synshemmede senest innen 1. januar 2011. Igjen var regjeringspartiene ikke villige til å være konkrete.

Kristelig Folkeparti er klar over at tilpasninger av eksisterende bygg vil føre til kostnader for eierne. Derfor ønsker vi en finansieringsordning hvor kostnadene fordeles mellom eierne og det offentlige. En slik finansieringsordning vil kunne være etablering av et fond, en overslagsbevilgning i statsbudsjettet, eller et spleiselag mellom stat, fylkeskommune og kommune. Jeg er overrasket over at Regjeringen ikke ville være med på å utrede denne viktige finansieringssiden ved den konkrete oppfølgingen av loven i tiden som kommer.

Kristelig Folkeparti og resten av opposisjonen er også utålmodige når det gjelder universell utforming av film og tv-sendinger gjennom teksting for hørselshemmede. Selv på NRK tekstes ikke mer enn 39 pst. av alle programmer. Til sammenlikning har BBC i England satt seg som mål å ha 100 pst. teksting innen april i år. Når det gjelder kinofilmer, er bildet enda mer nedslående. I fjor ble kun 3 av 22 norske filmer tekstet på kino, til tross for at produsenten får dekket alle sine kostnader gjennom statens tilskuddsordning for teksting av norsk film. Dette er uakseptabelt.

Opposisjonen foreslår derfor at all film og alle tv-sendinger snarest må tekstes av hensyn til hørselshemmede. Vi ser ingen grunn til å utrede dette, slik regjeringspartiene ønsker å gjøre. På grunn av de rød-grønnes tafatte holdning her vil det fortsatt være over 600 000 mennesker som blir diskriminert når de ikke får med seg viktig informasjon på tv.

Jeg kan heller ikke forstå hvorfor de rød-grønne partiene ikke ble med på at informasjon rettet mot allmennheten og IKT i arbeidsliv og utdanning skulle bli omfattet av plikten til universell utforming. Universell utforming gjør hverdagen enklere for alle. Ingen får f.eks. et dårligere tilbud av informasjon over høyttalerne i kollektivtrafikken, men det er nødvendig for svaksynte og lesehemmede. Ingen får heller et dårligere tilbud av at billett- og bankautomater er universelt utformet, og det trenger heller ikke å koste så mye etter hvert som andre land innfører liknende løsninger som lett kan gjennomføres i Norge.

Kristelig Folkeparti er opptatt av at offentlige myndigheter må ha et bevisst forhold til sin egen markeds-makt, gjennom å stille klare krav om universell utforming ved innkjøp av varer og tjenester. Regjeringspartiene viser her til eksisterende lover og regler, men det er ikke godt nok. Vi foreslår derfor at krav om universell utforming innarbeides i offentlige anbud.

Kristelig Folkeparti mener dessuten at mulighetene for offentlige eller private virksomheter til ikke å gjennomføre universell utforming av hensyn til såkalt uforholdsmessig byrde, bør utgå etter at tidsfristen for de enkelte kategorier er satt og nådd. Tiltak i offentlig regi må i utgangspunktet ikke ha adgang til å påberope seg ufor-

holdsmessig byrde. Det er noe som heter å feie for egen dør.

Kristelig Folkeparti fremmer forslag om at Norge snarest må ratifisere FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne og tilleggsprotokoll nr. 12 til Den europeiske menneskerettskonvensjon, som omhandler diskriminering. En norsk ratifikasjon vil føre til et sterkere press på å gjennomføre viktige og nødvendige lovendringer til beste for mennesker med nedsatt funksjonsevne. Det er nå bare fem land som ikke har gjort dette, og jeg synes det er merkelig at Regjeringen skyver spissfindig jus foran seg når det egentlig bare er et spørsmål om vilje.

Regjeringen ønsker som regel å være verdens beste, men når det gjelder tilrettelegging for funksjonshemmede, skal Norge ifølge Regjeringens egen pressemelding være «et foregangsland i Norden». Denne loven inneholder som sagt mange viktige forbedringer for personer med nedsatt funksjonsevne, men jeg synes det er litt trist at Regjeringen ikke har like høye ambisjoner når det gjelder tilrettelegging og tilgjengelighet for personer med nedsatt funksjonsevne, som den har på mange andre områder.

Til slutt tar jeg opp de forslag som Kristelig Folkeparti står alene eller sammen med andre om.

Presidenten: Representanten Åse Gunhild Woie Duesund har tatt opp de forslag hun refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Lise Christoffersen (A) [13:40:36]: Representanten Woie Duesund avsluttet sitt innlegg med å si at hun var lei seg for at flertallet ikke hadde like høye ambisjoner når det gjaldt inkludering av funksjonshemmede som av andre grupper. Utgangspunktet for flertallet er at det er en feil påstand. Et av de tiltakene som flertallet ønsker å vektlegge sterkt for å nå raske resultater, det er at vi ønsker kommunene sterkt på banen når det gjelder lokale tema og handlingsplaner for universell utforming med hjemmel i plan- og bygningsloven, og derav også med tett medvirkning, som den loven krever, fra lokale brukerorganisasjoner som har god kjennskap til lokale barrierer.

Kristelig Folkeparti har gått imot dette, sammen med Fremskrittspartiet og Venstre. Mitt spørsmål er: Hvorfor har man denne manglende tilliten til lokalkunnskapen i organisasjonene og kommunene? Det er spesielt underlig sett på bakgrunn av de gode resultatene fra pionerkommunen Kristiansand.

Åse Gunhild Woie Duesund (KrF) [13:41:38]: Kristelig Folkeparti ser fram til at plan- og bygningsloven kommer. Vi har nå gått inn for at det skal være eksakte frister. Men fristen er ikke i morgen, det er jo snakk om 2009 og 2019, og da vil jo alle ha god tid til å forberede seg. I den perioden er det selvfølgelig klart at vi ønsker et samarbeid med kommunene, og vi ønsker et samarbeid med brukerorganisasjonene.

Det at vi har satt tidsfrister, er jo fordi vi er enige med brukerorganisasjonene i dag. De ønsker eksakte tidsfrister, og vi synes at nå har de ventet lenge nok. Vi vil være

mer offensive enn det Regjeringen er, og derfor ønsker vi eksakte tidsfrister.

Dagfinn Sundsbø (Sp) [13:42:37]: Kristelig Folkeparti mener at tidsfrist for universell utforming av eksisterende IKT og bygg innen 1. januar 2019 er forskjellen på om en har ambisjoner på vegne av universell utforming eller om en ikke har det, slik jeg forstod innlegget.

Flertallet har satt seg videre mål ved å ha ambisjoner på vegne av eksisterende anlegg, uteområder, transportterminaler, eksisterende buss og tog i tillegg, men vi ønsker altså da en prioritert gjennomføring av dette gjennom forskrifter til plan- og bygningsloven og gjennom at vi følger opp dette i Nasjonal transportplan. Vil ikke en slik prioritert rekkefølge og en videre tilnærming være vesentlig viktigere for universell utforming enn tilfreds å holde fast ved 2019 for bygg?

Åse Gunhild Woie Duesund (KrF) [13:43:29]: Først må jeg si at regjeringspartiene, heri Senterpartiet, jo har ønsket tidsfrister når det gjelder nye bygg og ny transportkommunikasjon. Det er fordi regjeringspartiene, i likhet med Kristelig Folkeparti, ser at det er viktig å ha en eksakt dato, slik at en kan forberede seg og kan få litt tid til å ta vare på det som Lise Christoffersen var inne på, det med å snakke med brukerne og å ha god kontakt med kommunene. Jeg synes jo selv at det er viktig.

Vi mener at en forskrift ikke er godt nok. Det at det skal prioriteres, kan en jo gjøre før de fristene vi har satt, men da vil ting kanskje komme altfor sent. Det vil bli et «hivleskjær», som representanten sa i sitt hovedinnlegg. Derfor er det så viktig at vi ikke venter, men er mer ambisiøse og offensive enn det Regjeringen er.

Karin Andersen (SV) [13:44:36]: Kristelig Folkeparti er opptatt av tidsfrister, og det er bra. Derfor synes jeg det er litt trist at Kristelig Folkeparti er med på å så tvil om at det for kravet om universell utforming av nye bygninger ikke er en eksakt frist. Det er det. Loven er klar. Nye søknadspliktige tiltak skal være universelt utformet. Ut fra dette har jeg behov for å spørre Kristelig Folkeparti om det ikke hadde vært grunn til å trekke dette forslaget for ikke å skape tvil om de tidsfristene som faktisk er, og som Kristelig Folkeparti mener er viktige. I tillegg kunne det være interessant å høre om Kristelig Folkeparti har forandret standpunkt når det gjelder ratifisering av FN-konvensjoner, i og med at de nå mener at vi skal ratifisere før underliggende lovverk er på plass. Det har vært en lang tradisjon i Norge at man ikke har gjort det, og det har også Kristelig Folkeparti i regjering fulgt. Betyr det at de nå ønsker en ny praksis, å ratifisere før gjeldende lovverk er på plass, uten at vi faktisk kan oppfylle konvensjonens intensjon og målsetting idet vi ratifiserer?

Åse Gunhild Woie Duesund (KrF) [13:45:42]: Jeg er glad for at representanten nå tar vekk den tvilen som har vært om hvorvidt fristene skal være eksakte, og at vi er enige om det. Det synes jeg er fint å få slått fast.

For det første, når det gjelder ratifisering av FN-kon-

vensjonen, ble det da vi var i USA, tydelig sagt alle steder at det var viktig at vi ratifiserte den. Nå er det fem land som ikke har gjort det. Norge burde være et foregangsland. Hadde vi nå ratifisert, hadde det bare vært fire igjen.

I brevet fra barne- og likestillingsministeren står det til og med at Lovavdelingen mener det er uklart om vi trenger «ytterligere lovtiltak når det gjelder rettskrav på tilgang til varer og tjenester». Derfor synes jeg at vi nå bør vise politisk vilje og handlekraft, ikke bare utrede og utsette noe så viktig som å inkludere funksjonshemmede i samfunnet.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

André N. Skjelstad (V) [13:47:09]: Denne uken behandler Stortinget to viktige lover, som begge har som formål å fremme likeverd, like rettigheter og muligheter på viktige samfunnsområder for to ulike diskrimineringsgrunnlag. Når Stortinget i morgen sikrer flertall for felles ekteskapslov, mener Venstre vi tar et viktig skritt for å sikre like rettigheter for homofile og heterofile. Dessverre kan vi ikke si at Stortinget gjør det samme for mennesker med nedsatt funksjonsevne når vi i dag behandler forslaget til diskriminerings- og tilgjengelighetsloven. Forslaget inneholder så store mangler at det vil ta svært lang tid før mennesker med nedsatt funksjonsevne er sikret rett og mulighet til å delta på alle samfunnsarenaer på lik linje med andre.

Misforstå meg rett: Venstre mener det er svært gledelig at vi i dag får på plass en lov som har som formål å sikre mennesker med nedsatt funksjonsevne mot diskriminering på alle samfunnsområder. Problemet er at loven er altfor svak når det gjelder bestemmelsene om universell utforming, som skal sikre fysisk tilgjengelighet.

Universell utforming er nødvendig for noen og nyttig for alle. De fleste må regne med å ha nedsatt funksjonsevne i deler av livet sitt, enten det skyldes skade, alder eller sykdom. Aksjonsradiusen minker når man skal ha med seg barnevogn eller sykkel på buss, tog eller trikk, eller forsere høye fortauskanter. Andre har strevd med tunge dører mens de går med krykker, og de fleste har opplevd problemer med å finne fram på steder med dårlig skilting og merking.

For mennesker med nedsatt funksjonsevne er universell utforming ofte helt avgjørende for å komme seg på jobb, skole, kino, buss, trening og kafé. Ellers er resultatet i beste fall mye organisering og unødvendig bruk av tid for å kunne bruke tilbud andre ser som en selvfølge. Ofte betyr det at mennesker med nedsatt funksjonsevne stenges fysisk ute fra viktige samfunnsarenaer. I tillegg til den diskriminering dette er i praksis, vil arbeidet med å endre holdninger og utfordre fordommer gå langt saktere. Fordommer og holdninger utfordres best ansikt til ansikt, men skal vi få det til, må mennesker med nedsatt funksjonsevne kunne møte oss på så mange arenaer som mulig. Da må de kunne komme inn dit og opp dit.

Det har skjedd et viktig skifte i fokus når det gjelder debatten om nedsatt funksjonsevne. I Norge har vi hatt en tradisjon for at spørsmål knyttet til nedsatt funksjonsevne

utelukkende har blitt sett på som et sosialpolitisk spørsmål. Dette står i sterk kontrast til f.eks. i USA, som har gått inn i dette med et borgerrettighetsperspektiv. Resultatet er at man i Norge får støtte til en rullestol, men man kommer ikke fram. I USA kommer man langt oftere fram med rullestol, men må betale den selv. Venstre synes det er en idé å kombinere det beste fra to verdener og mener loven burde sørget for det. Med flertallets innstilling oppnår vi dessverre ikke det i dag.

Nå er det blitt langt vanligere også i Norge å erkjenne at fysisk utestenging er et spørsmål om diskriminering og dermed et brudd på menneskerettighetene. Det er derfor viktig at loven setter klare tidsfrister for universell utforming på alle områder. La meg ta det gledelige med Regjeringens forslag og flertallets innstilling først: De har tidsfrister for universell utforming på IKT.

Det som er problemet, er at flertallet ikke følger opp dette når det gjelder universell utforming av resten av samfunnet. Det er særlig tre forhold som undergraver formålet og de fine formuleringene. Det er en fragmentert og uforutsigbar tilnærming, manglende tidsfrister og en uklar avgrensning av hva definisjonene er på uforholdsmessig byrde.

Regjeringen og flertallet foreslår ikke at alle bygg, anlegg, uteområder og transport rettet mot allmennheten skal være universelt utformet innen en gitt tidsfrist. De vil heller ha noe de kaller «en skrittvis og prioritert tilnærming». Sannheten er at en slik tilnærming er fragmentert og uforutsigbar og i mange tiår framover vil gjøre det vanskelig for mennesker med nedsatt funksjonsevne å vite om og når de møter på uoverstigelige hindre.

Regjeringens argument om at offentlige bygg med et obligatorisk tilbud som skoler må prioriteres, høres kanskje tilforlatelig ut, men hvorfor det skulle være viktigere med f.eks. et offentlig tilbud som NAV-kontor enn en privat kafé, er langt vanskeligere å forstå. Heldigvis tilbringer de fleste av oss, også dem med nedsatt funksjonsevne, mer tid på kafé og kino enn på trygdekontoret. Eller: De ville i alle fall gjort det hvis de kom inn og opp dit uten altfor mye styr. Den såkalte prioriteringen er ikke uventet fra en regjering som ser ut til å tro at livet i stor grad leves på offentlige kontorer. De fleste av oss andre, med eller uten nedsatt funksjonsevne, har helt andre drømmer.

Fra slutten av 1970-tallet har vi hatt krav om tilgjengelighet i plan- og bygningsloven. På grunn av manglende tidsfrister, absolutte krav og vide dispensasjonsmuligheter har dette dessverre hatt altfor liten effekt. Ifølge tall fra det nasjonale kompetansesenter for mennesker med nedsatt funksjonsevne er 2 000 skoler og til og med 60 pst. av alle offentlige bygg fortsatt utilgjengelige.

Regjeringen viser seg fra sin mer kreative side når de argumenterer mot å sette tidsfrister. Visst nok skal tidsfrister innebære en fare for at ingenting blir gjort før i siste liten. Venstre ser med skrekkblandet fryd fram til samme argumentasjon for at tidsfrister medfører store problemer på alle andre samfunnsområder, som f.eks. miljøpolitikk og barnehageutbygging. Jeg bare spør.

Hvis Regjeringen og flertalet mener dette på alvor, ligger løsningen snublende nær: innfør incitamentet i form

av avskrivningsregler og tilskudd som er størst tidlig i perioden og gradvis blir mindre fram mot tidsfristens utløp, og kombiner det med at det offentlige bruker sin markeds- makt og selv stiller krav om universell utforming ved leie av lokaler, inkludert konferansesteder. Her viser jeg til vårt forslag om avskrivningsregler, og varsler at dette er noe vi vil følge opp i kommende budsjettbehandlinger.

Regjeringen og flertallet vil utarbeide forskrifter med tidsfrister for ulike bygg og anlegg i forbindelse med den nye plan- og bygningsloven. Venstre forventer at dette arbeidet settes i gang umiddelbart, og at de fleste forskriftene er klare når Stortinget i høst skal behandle bygningsdelen av forslaget til ny plan- og bygningslov. Men vi frykter at en ren forskriftstilnærming til tidsfrister vil føre til at koblingen mellom universell utforming og diskriminering og menneskerettigheter glipper. Venstre mener at en lov uten tidsfrister i praksis risikerer å skyve målet om et universelt utformet samfunn inn i evigheten.

Å sikre mennesker med nedsatt funksjonsevne rett og mulighet til å delta i samfunnet på lik linje med andre koster penger, mye penger, på grunn av gamle synder når det gjelder manglende tilgjengelighet. Når flertallet nå vil ha en mulighet for å påberope seg uforholdsmessig byrde uten en sluttdato, risikerer vi å få et unntak fra kravet om universell utforming som dessverre ikke er stort strengere enn dagens dispensasjonspraksis.

Venstre er spesielt skuffet over at flertallet går mot vårt forslag om at muligheten til å påberope seg uforholdsmessig byrde ikke skal gjelde offentlige bygg, anlegg og uteområder. Det er langt fra flertallets såkalte «skrittvis og prioritert tilnærming» der nettopp offentlige bygg visstnok skal prioriteres.

I Soria Moria-erklæringen sa regjeringenspartiene følgende:

«Regjeringen vil legge prinsippet om samfunnsmessig likestilling og universell utforming til grunn i sitt arbeid. Dette må sikres gjennom nasjonal lovgivning og tjenester, en lov mot diskriminering av funksjonshemmede og forpliktende tidsplan for tilgjengelighet.»

Dette står i sterk kontrast til det som er flertallsinnstillingen i dag: Den går mot forpliktende tidsfrister, den holder på en uklar mulighet for å påberope seg uforholdsmessig byrde, og den velger heller en fragmentert enn en helhetlig tilnærming til universell utforming.

Dessverre betyr det at Stortinget i dag går glipp av en unik mulighet til virkelig å løfte diskrimineringsvernet for mennesker med nedsatt funksjonsnivå til samme nivå som vi i dag har når det gjelder kjønn, etnisitet og seksuell orientering. Argumentet for dette er rent økonomisk, og vi i Venstre synes det er oppsiktsvekkende at Regjeringen, som bruker så store ord, i så stor grad bare er for likeverd og likestilling når det er gratis eller billig. For oss viser det med all tydelighet at Regjeringen og flertallet i sin kalkulatoriver har glemt formålet med sitt eget lovforslag, der de slår fast at manglende universell utforming er diskriminering og dermed brudd på menneskerettighetene. Er det virkelig slik at flertallet vil stoppe menneskerettighetsbrudd bare dersom det er enkelt og billig?

Herved vil jeg ta opp de forslag som Venstre er medforlagsstiller til, og de som vi står alene om.

Presidenten: Representanten André Skjelstad har tatt opp de forslagene han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Lise Christoffersen (A) [13:55:46]: Både Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti har rettet en felles og sterk kritikk mot regjeringenspartiene, implisitt dermed også Høyre – selv om ikke den er så uttalt – for ikke å sette tidsfrister for gamle bygg, anlegg og transportmidler mv. Vi har på vår side prøvd å framheve at vi oppfatter at prioriterte og differensierte frister vil bringe oss raskere til målet.

Spørsmål 1: Når det er så viktig for de tre partiene, hvorfor er da deres forslag så dårlig samordnet? Kristelig Folkeparti sier: eksisterende bygg 2019. Fremskrittspartiet sier: bygg, anlegg og uteområder 2025. Venstre sier: bygg, anlegg og uteområder 2020 og transportmidler 2025.

Da er det andre spørsmålet: Tenk på et årstall, kanskje midtveis herfra og til 2025. Det er 17 år til. Da kommer vi til 2017. Hvor langt er vi kommet i universell utforming med opposisjonens opplegg i år 2017?

André N. Skjelstad (V) [13:56:53]: Representanten skal få ros for det samme som jeg sa oppe fra talerstolen, at det er satt tidsfrister for IKT. Det er jeg fornøyd med.

Nei, vi tenker ikke på noe tall. Det som er å tenke på et tall, er når vi legger det inn i forskrift, som vi til enhver tid kan forandre. Ved å ha tydelige tall som 2020 og 2025, som er de to årstallene som Venstre går inn for, mener jeg det er en tydeliggjøring, og at det da ikke blir en fragmentering, som på mange måter er det som er posisjonens svar her. Du får en fragmentering, og du kan forandre forskriften som det måtte passe deg. Hadde det stått i lovteksten, hadde dette vært mye sterkere og gitt et mye tydeligere signal om at her vil vi noe. Dessverre har Regjeringen valgt å vente og legge det inn i forskrift, som ikke blir et like tydelig signal.

Karin Andersen (SV) [13:57:49]: Først har jeg lyst til å si at både Venstre og andre representanter fra opposisjonen er farlig nær å snakke ned et viktig forslag, som bl.a. organisasjoner for funksjonshemmede og menneskerettighetsorganisasjoner har jobbet for i mange år. Jeg vil advare mot det, mot å redusere betydningen av det som faktisk gjøres i dag, i skuffelsen over at man ikke når helt i mål, dit man ønsker å være, for da reduserer man muligheten for at de paragrafene som er på plass, blir virksomme.

Så har jeg behov for å spørre Venstre om det samme som jeg spurte Kristelig Folkeparti om, for jeg fikk et veldig uklart svar der: Er det sånn at Venstre også, som har vært et regjeringensparti, har forandret prinsipper i forhold til hvordan vi ratifiserer FN-konvensjoner? Norge har hatt den praksis at vi gjennomgår underliggende lovverk slik at det er i tråd med konvensjonen før vi ratifiserer. I dag anbefaler Venstre og Kristelig Folkeparti at vi skal snu på den prinsipielle politikken. Det er da viktig å vite at det å

ratifisere ikke vil bety noen verdens ting for enkeltmenneskene det gjelder, hvis ikke underliggende lovverk er på plass slik at det faktisk gir rettigheter i praksis.

Sigvald Oppebøen Hansen hadde her teke over presidentplassen.

André N. Skjelstad (V) [13:59:01]: For å begynne med det siste først. Venstre er utålmodig og ønsker at vi må få ratifisert dette så fort som mulig. Det er på mange måter en menneskeverdsak vi snakker om.

Så sier Karin Andersen at vi snakker ned forslaget. Nei, vi snakker det definitivt ikke ned. Da kan ikke representanten ha hørt mitt innlegg. Jeg er godt fornøyd med at vi har denne loven oppe i dag. Men da må det som ikke er bra nok, også kunne påpekes, uten at det er å snakke forslaget ned. Jeg synes på ingen måte at jeg har snakket det ned. Jeg har påpekt det som har vært manglene i det vi skal vedta i dag, og det er definitivt ikke å snakke det ned. Jeg synes også jeg har løftet flere ting opp, noe som har vært veldig positivt ment. På mange måter synes jeg det er en nyvinning, og det sa jeg også i begynnelsen av mitt innlegg. Men dessverre går det ikke langt nok.

Dagfinn Sundsbø (Sp) [14:00:10]: Når representanten Skjelstad fra Venstre sier at vi nå vedtar en lov uten tidsfrister, snakker han selvsagt mot bedre vitende. Det er litt symptomatisk også for et par merknader som Venstre har sammen med Kristelig Folkeparti og Fremskrittspartiet i innstillingen. De sier at

«lovforslaget reduserer spørsmålet om universell utforming til et teknisk, praktisk og rent økonomisk spørsmål».

De sier videre at de har

«vanskelig for å se at universell utforming med dette får en sterkere rettslig stilling».

Fremskrittspartiet, som Venstre her skriver sammen med, går mot likestilling i formålsparagrafen, mot bestemmelsen om delt bevisbyrde, mot lovforslaget om positiv særbehandling og mot innføring av aktivitets- og rapporteringsplikt. Da vil jeg spørre Venstres representant: Hvor ligger det største problemet for å få til et universelt utformet samfunn? Ligger det virkelig i regjeringspartiene, eller ligger det hos merknadsmedskriverne til Venstre?

André N. Skjelstad (V) [14:01:09]: Venstre har framført sin egen politikk.

Som Sundsbø burde vite, er også Venstre et sentrumsparti, som står for de verdiene vi mener er viktige. De verdiene vi framhever i denne saken, er menneskeverdet. På mange måter prøver Sundsbø å bruke kalkulatoren i stor grad, for det gis ingen ting når det gjelder tidsfrister. Det påpekes derimot at dette er dyrt, uten at det er skrevet i teksten. Å legge det inn i forskrift er det samme som å utsette det i tid. Vi vet alle at skal vi ha gjort dette, må vi ha tidsfrister å strekke oss etter. Venstre viser hvordan dette kan gjøres, men dessverre er ikke regjeringspartiene med på det.

Presidenten: Replikordskiftet er over.

Statsråd Anniken Huitfeldt [14:02:10]: Dette er en stor og viktig dag. Stortinget behandler en lov som gir personer med nedsatt funksjonsevne et rettslig vern mot diskriminering, fordi vi ønsker et samfunn som er tilgjengelig for alle. Vi har ikke lenger en helse- og sosialpolitisk fokusering, men vi slår fast at dette handler om inkludering og likestilling.

Vi vil at alle skal med. Da kan vi ikke ha et samfunn der menneskeskapt barrierer stenger noen ute. Da kan vi ikke fortsette å bygge restauranter, offentlige bygg, trikker og busser og tog uten å tenke på at mennesker er forskjellige. Loven slår fast at så langt det er mulig, skal adgangen være for alle, og bruken skal være universell. Med andre ord: Folk skal kunne komme seg inn hoveddøra og ikke bli henvist til bakdøra som ingen andre bruker.

Et universelt samfunn er et samfunn for alle. Da Stortinget ble universelt tilrettelagt, var det mulig for meg å komme inn inngangsdøra her med barnevogn. Og når vi blir gamle, kan vi komme opp den samme inngangsdøra med våre rullatorer når vi skal i restauranten og spise rekesmørbrød!

Regjeringen går inn for et rettslig vern mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne. Det betyr at vi ser på diskriminering av denne gruppen på samme måte som vi ser på diskriminering på grunnlag av kjønn, etnisitet, religion, seksuell orientering osv.

Forslaget om diskriminerings- og tilgjengelighetslov gir et vern mot diskriminering på alle samfunnsområder. I dag har vi et vern mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne kun i arbeidslivet. Nå bruker vi de erfaringene vi har fra kvinnekampen, og ser den diskrimineringen i sammenheng med diskriminering av mennesker med nedsatt funksjonsevne. Vi høster erfaringer og bruker det på dette området. Håndteringen av diskrimineringen blir også lik. Likestillingsombudet og likestillingsnemnda, som har lang erfaring i å bekjempe diskriminering, får også ansvaret for å avgjøre om disse menneskene blir diskriminert.

Da vi fikk likestillingsloven, var jo det en milepæl i kampen for likestilling mellom menn og kvinner. Vi fikk ikke likestilling fra dag én, men vi begynte et møysommeligt arbeid mot diskriminering. Derfor får vi med denne loven et veldig godt rammeverk, en veldig god start i arbeidet med å gjøre disse menneskene helt likestilt med andre.

Forslaget retter også oppmerksomheten mot manglende tilgjengelighet. Tilgjengelighetsdelen består av en plikt til generell tilrettelegging i form av universell utforming. Så suppleres dette med en plikt til individuell tilrettelegging på noen områder der det er nødvendig.

Plikten til universell utforming skal sikre en likeverdig utforming av våre felles møteplasser og omgivelser. Samfunnsdeltakelse skal ikke hindres av manglende tilgjengelighet. Utforming av fellesskapets bygninger og omgivelser gir viktige signaler om felles verdier. Adgang til bygg, transport, informasjons- og kommunikasjonteknologi for alle er veldig viktig i denne sammenheng.

Jeg er glad for at komiteen står samlet om det som er de viktigste delene av dette lovforslaget.

Loven stiller krav til offentlige og private virksomheter rettet mot allmennheten. En generell tilretteleggingsplikt skal sikre at disse virksomhetene fra dag én skal jobbe for universell utforming. Det er en aktivitetsplikt knyttet til dette. Som mange representanter har vært inne på, er dette en sentral og viktig del av loven. Det betyr at virksomhetene skal jobbe målrettet, planmessig og aktivt for å fremme universell utforming. Bestemmelsen avgrenses av en utfordringsmessighetsvurdering. Det betyr at virksomheten skal ta sikkerhetshensyn, vernehensyn og økonomiske hensyn. Jeg har merket meg at flertallet i komiteen foreslår at denne vurderingen skal skje i to trinn. Man bør starte med å vurdere hva en endring betyr for personer med nedsatt funksjonsevne. I trinn 2 vurderer man altså de andre hensynene. Så det er menneskene som kommer først.

Vi vet at organisasjonene for personer med nedsatt funksjonsevne har ønsket seg en slik trinnvis tilnærming. Jeg tror det er en god ide, og jeg er glad for at komiteen kommer med denne presiseringen.

Den loven vi nå legger fram, sammen med en ny plan- og bygningslov og regelverksendringer på samferdselsområdet, vil sikre at alle nye bygg og alt nytt samferdselsmaterieell vil utformes universelt. Det vil nok personer med nedsatt funksjonsevne si er på tide.

Regjeringen går inn for en skrittvis tilnærming til spørsmålet om å oppgradere eksisterende bygg og uteområder. En slik oppgradering vil koste. Vi vil derfor ta for oss ulike bygningsområder i forskrift, og den nye plan- og bygningsloven vil ha en slik forskriftshjemmel. Forskrift er like bindende som lov. Her må vi gjøre mye for å lykkes. Derfor gir denne loven et rammeverk, en begynnelse, som gjør at vi skal intensivere innsatsen på alle samfunnsområder for å sikre tilgjengelighet for alle. Det gjelder på samferdselssektoren og på utdanningssektoren. Jeg stiller meg fullt ut bak komiteens utsagn om at det er et veldig omfattende arbeid som ligger foran oss. Alle barrierer blir ikke fjernet over natten, men loven skal være et sentralt verktøy i det videre arbeidet.

Håndhevingen av loven er viktig og utfordrende. Myn-digheter med sektoransvar, kommuner og fylkeskommuner, næringsvirksomhet, arbeidsgivere og utbyggere får et felles ansvar. Staten skal være forbilde, og vi har altså satt i gang et omfattende arbeid i mange kommuner, og mange kommuner går foran for å vise vei for andre kommuner.

Når det gjelder oppgradering av eksisterende samferdselsmaterieell, vil Regjeringen komme tilbake til dette i Nasjonal transportplan. Vi vil også få en handlingsplan som systematisk skal gå gjennom dette arbeidet. Men det er viktig for meg å understreke at lov alene ikke er nok. Vi må følge opp systematisk på alle områder.

Komiteen viser til kommunenes sentrale rolle med hensyn til håndheving og gjennomføring av bestemmelsene i plan- og bygningsloven. Miljøverndepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet er ansvarlige for å følge opp plan- og bygningsloven overfor kommunene. I sammenheng med Regjeringens kommende handlingsplan for

økt tilgjengelighet vil det bli vurdert hvordan kommunene kan bidra. Her er det viktig med lokale handlingsplaner.

Jeg er stolt av denne loven. Den betyr et langt skritt for rettighetene til alle mennesker i Norge.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Kenneth Svendsen (FrP) [14:09:31]: Det store strids-spørsmålet er jo innføring av tidsfrister. Alle organisasjonene – og da sier jeg *alle* – ønsker tidsfrister for eksisterende bygg og uteområder. Erfaringer fra USA viser at tidsfrister er alfa og omega. Det fikk vi beskjed om fra alt av organisasjoner da komiteen var der. Anbefalingen var at man innførte tidsfrister, for da fikk man gjennomført saker. At dette var gjennomført, så man også på bygningene der. USA ligger milevis foran Norge på dette området.

Så viste statsråden til at forskrift er like bindende som lov. Det er korrekt. Men det er en vesentlig forskjell på en forskrift og en lov. En forskrift kan på kort tid forandres av departementet, dvs. at det er mye lettere å forandre en forskrift enn en lov. Da er mitt spørsmål: Er det ikke bedre med en lov? Eller er det slik at alle organisasjonene tar feil?

Statsråd Anniken Huitfeldt [14:10:36]: Tidsfrister er viktig. Hvis vi f.eks. ser på Fylkesbaatane i Rogaland, ble det stilt spørsmål om det var dyrere med universell utforming. Da sa han som tegnet båtene: Det koster bare det det koster å ha et viskelær. Jeg må gjøre disse båtene tilgjengelige for alle.

Når det gjelder eksisterende bygg og samferdselsmaterieell, vet vi at det har en kostnadsramme. Jeg registrerer at Fremskrittspartiet sier at de ikke kan love at disse pengene vil bli lagt inn i deres alternative budsjett. De avventer altså hva som blir resultatet av behandlingen her. De er ikke villige til å prioritere dette. Vi mener at når vi går inn på ett område og sier at dette er målene våre for samferdselsområdet, må vi gå inn og bevilge de pengene det faktisk koster. Derfor er vi interessert i å gjøre et systematisk arbeid på undervisningssektoren og på samferdselsområdet, for å prioritere det viktigste først, og når vi får klare forskrifter, sørge for at det ikke bare blir tomme løfter. Det er noe vi skal følge opp i praksis.

Bent Høie (H) [14:11:48]: Jeg oppfatter at regjeringspartiene og Høyre i innstillingen er enige om at det skal være tidsfrister også når det gjelder eksisterende bygg, men at det skal være hjemlet i plan- og bygningsloven og i forskrifter, og at tidsfristene skal være konkrete og forpliktende, men for ulike sektorer prioritert i ulik rekkefølge.

Stortinget behandler nå plan- og bygningsloven. Bygningsdelen av loven skal være ferdigbehandlet i løpet av høsten. Vil statsråden bidra til at man gjennom den behandlingen kan være veldig tydelig på at man skal ha forpliktende tidsfrister i forskriften, og fra Stortingets side i innstillingen, slik at man kan få dempet den uroen som organisasjonene har for at disse tidsfristene blir flytende og ikke absolutte?

Statsråd Anniken Huitfeldt [14:12:55]: Når vi skal gå gjennom dette, skal vi se på de ulike bygningskategorier. Det er jo muligens slik at det er noen bygninger som skiller seg ut, som det haster mer med å få universelt utformet. Det kan f.eks. være skoler. Skal vi sette en frist, må vi være veldig klar på at det er en endelig frist. Hva vi skal prioritere først, vil vi komme tilbake til på et senere tidspunkt.

Men det er én ting som også er viktig i forhold til frister, og det er at vi får en mye bedre oppfølging av plan- og bygningsloven på dette området gjennom bedre muligheter for kontroll og tilsyn. Det vil også føre til at vi vil få flere resultater enn det vi har hatt til nå.

Åse Gunhild Woie Duesund (KrF) [14:13:46]: Som relativt ny statsråd må det være fint å bli forbundet med noe positivt. En snarlig ratifisering av FN-konvensjonen om tilleggsprotokoll nr. 12 til EMK vil være en slik positiv sak. Synes ikke statsråden at dette har tatt for lang tid? Hva vil statsråden gjøre for å komme mer på offensiven i denne saken? Hva er det som er så vanskelig at man må bruke to år på å utrede dette? I brev til komiteen har statsråden selv vist til at det er uklart om man trenger ytterligere lovtiltak. Synes ikke statsråden at dette haster nok?

Statsråd Anniken Huitfeldt [14:14:34]: Jeg er opptatt av at vi skal gjøre dette skikkelig. Jeg deltok nylig på et ministermøte sammen med alle EUs ministre på dette området. Det som er viktig for Norge, er at vi må endre alle lover som er i strid med denne konvensjonen. Det gjelder vergemålsloven. At mange mennesker har en verge som gjør at de ikke har tilstrekkelig individuell frihet, ikke et tilstrekkelig individuelt ansvar for seg selv, er forhold som vi må endre. Jeg vil ikke være bekjent av at vi ratifiserer en konvensjon halvveis. Når vi skal ratifisere, skal vi være et forbilde for andre. Det er ikke slik at alle de land som til nå har fått ratifisert, er de beste på dette området. Men det som er norsk tradisjon, som representanten Karin Andersen så utmerket har redegjort for, er: Når vi gjør det, gjør vi det skikkelig.

André N. Skjelstad (V) [14:15:38]: For ikke å prate loven ned: Det er jo mye som er bra, selv om noen av oss har påpekt noen mankoer.

Men jeg har et spørsmål til statsråden om å få fortgang i dette, for Venstre er ganske utålmodige og ønsker at vi raskere skal komme i mål. Vi har også et konkret forslag i den saken vi behandler i dag, om muligheten til å legge inn avskrivningsregler for enkelttiltak, som går ut på å kunne utgiftsføre utgifter for universell utforming med inntil 1 mill. kr. Det kan være en annen sum for den del, men hensikten er at flere da vil prioritere tilgjengelighet og universell utforming. Beløpet 1 mill. kr kan for så vidt være noe høyere, men dette er et incitament til raskere å legge til rette for tilgjengelighet. Hvordan ser statsråden på det?

Statsråd Anniken Huitfeldt [14:16:41]: Jeg er opptatt av at når vi nå går inn på de ulike områdene, skal vi

bevilge penger i forhold til de målene vi setter oss. Det som er problemet med forslaget om slike avskrivningsregler, er at det vil være veldig vanskelig å avgrense dem. Og dersom det er slik at vi ønsker avskrivningsregler, må også det finansieres. Avskrivningsregler er jo det samme som å bevilge poster over statsbudsjettet. Vi er opptatt av at vi kan være mye mer målrettet gjennom direkte bevilgninger på den enkelte sektor enn ved at vi får avskrivningsregler, for når man skal oppgradere en bygning, vil kanskje noen påberope seg at de har gjort det for å bidra til universell utforming, mens det kanskje har vært helt andre hensikter med den oppgraderingen man har foretatt. Så jeg mener at det er mer effektivt med direktebevilgninger enn med avskrivningsregler.

Kenneth Svendsen (FrP) [14:17:45]: Det foregående svaret fra statsråden var, sånn som jeg oppfattet det, at det skulle innføres tidsfrister, men det skulle gjøres gjennom forskrift.

Så svarte statsråden videre at dette var kostnadskrevende. Det betyr at statsråden vurderer at det er kostnadene som gjør at tidsfristene ikke innføres i loven. Men med en forskrift kan man bakke ut hvis kostnadene blir for høye. Det må jo være det som ligger til grunn for at man ønsker å innføre forskrifter isteden. Det viser at organisasjonene med rette er skeptiske til det Regjeringen gjør med manglende innføring av tidsfrister. Det er derfor Fremskrittspartiet ønsker å få utredet en finansieringsordning i form av et fond, bevilgninger over statsbudsjettet eller et spleiselag. Fremskrittspartiet skal selvfølgelig legge inn de nødvendige penger når vi får svar på det. Er ikke fravær av tidsfrister bare en måte å spare penger på?

Statsråd Anniken Huitfeldt [14:18:54]: Årsaken er at vi ønsker å gå gjennom hver enkelt sektor systematisk, og ta det viktigste først. Derfor ønsker vi å gå inn med forskrifter på de ulike områder der vi ser de ulike bygningskategorier i forhold til hverandre. Dette vil være kostnadskrevende, men det som er viktig for Regjeringen og regjeringspartiene, er at når vi går inn for en forskrift, skal dette følges opp med penger. Jeg merker meg at Fremskrittspartiet har en annen tilnærming. De kommer først med lovnadene, så får man se i annen omgang hvor mye det koster. Slik er jo utmerket hvis man er i opposisjon, men når man er i ansvarlig regjeringsposisjon, kan man ikke drive på på den måten. Da må man være klar over at når man lover noe, må det følges opp med penger. Det holder ikke å vifte med fagre løfter – det må også betales for det.

Presidenten: Replikskordskiftet er over.

Per Rune Henriksen (A) [14:19:59]: Vi har alle god grunn til å være glade i dag når vi skal vedta en ny diskriminerings- og tilgjengelighetslov. Vi får nå en juridisk plattform for kampen mot diskriminering av funksjonshemmede i samfunnet. Like viktig som de juridiske formuleringene er den politiske og, la meg si, tverrpolitiske holdningsmarkering som gjøres i dag. Vi sier klart fra om

at vi ikke lenger aksepterer at en stor gruppe blir hindret fra å delta i samfunnslivet, i arbeidslivet og i sosial omgang og aktiviteter som de fleste tar for gitt.

Vi har et skrikende behov for arbeidskraft i alle deler av vårt arbeidsliv. Arbeidsledigheten er på bunnen, og vi importerer arbeidskraft i stor stil. Likevel er det mange som står utenfor arbeidslivet, deriblant mange funksjonshemmede. Vi hører altfor ofte om funksjonshemmede som både kan og vil jobbe, men som blir plassert på trygd fordi arbeidslivet ikke vet å gjøre seg nytte av deres ressurser. Dette er uakseptabelt. Det er uakseptabelt for dem som blir stengt ute, og det er uakseptabelt for samfunnet som helhet. Vårt mål er et inkluderende arbeidsliv, hvor det er plass for alle.

I denne nye loven sier vi for det første at vi skal ha universell utforming av all virksomhet som er rettet mot allmennheten, av transportmidler, av bygninger. Videre sier vi at arbeidsplassen skal være individuelt tilrettelagt for å sikre at en arbeidstaker eller arbeidssøker med nedsatt funksjonsevne kan få eller beholde arbeid.

Det vil ta tid før vi kan si at vi har et universelt utformet samfunn og et arbeidsliv som tilpasser seg mennesker med funksjonsnedsettelse. Bygg skal bygges om. Gamle busser, tog og trikker skal skiftes ut med nye og tilpassede busser, tog og trikker. Og arbeidslivet skal endres. Dette skjer ikke over natten, men vi skal ha en utvikling som går i rett retning. Derfor skal vi ha handlingsplaner for universell utforming. Vi skal ta tak i utfordringene og jobbe målbevisst for å bygge ned barrierer. Vi pålegger arbeidsgivere en særskilt aktivitets- og rapporteringsplikt. Arbeidsgivere som har flere enn 50 ansatte, og arbeidsgivere i offentlig sektor skal arbeide aktivt, målrettet og planmessig for å fremme loven innenfor sin virksomhet, sier vi i § 3 i loven. Vi pålegger virksomhetene å fremme lovens formål når det gjelder rekruttering, lønns- og arbeidsvilkår, forfremmelse, utviklingsmuligheter og beskyttelse mot trakassering. Vi pålegger også arbeidslivets organisasjoner en tilsvarende aktivitetsplikt. Denne aktivitetsplikten følges opp av en rapporteringsplikt, noe som beklageligvis ikke får støtte fra komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre. De hevder i sin merknad at dette vil gi byråkrati uten noen påviselig effekt. På tross av dette ønsker de at tilgjengelighets- og diskrimineringsarbeidet skal beskrives i et eget avsnitt i virksomhetenes årsmeldinger – «for at det ikke skal være glempt», som de sier.

Jeg tror det er viktig å lovfeste en rapporteringsplikt, slik vi gjør i dag. En rapporteringsplikt vil fordre en systematisk tilnærming til utfordringene og løsningene av dem. Over tid vil en slik systematisk tilnærming også påvirke holdningene hos bedriftene og organisasjonene. Det er slike prosesser og holdningsendringer vi ser når det gjelder helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i arbeidslivet, og det er slik vi vil ha det når det gjelder anti-diskriminerings- og tilgjengelighetsarbeidet i arbeidslivet.

Venstre, på sin side, ønsker at aktiviseringsplikten skal gjelde i alle bedrifter, uansett størrelse. Det er etter min mening et aktverdigg ønske. Det er riktig som Venstre hevder, at de fleste bedrifter har under fem ansatte. Jeg vil like-

vel i denne omgang støtte de begrensningene vi i dag legger inn på aktivitets- og rapporteringsplikten. Jeg tror det er viktig at bedriftene som omfattes av disse pliktene, har et organisatorisk apparat som håndterer praktiseringen.

I bedrifter med over 50 ansatte skal man ha arbeidsmiljøutvalg. Et slikt utvalg vil være et utmerket forum for drøftelser om praktiseringen av anti-diskrimineringsarbeidet. I den grad man skulle senke terskelen for aktivitets- og rapporteringsplikten, vil jeg tro at den med fordel kunne knyttes opp mot tilstedeværelsen av arbeidsmiljøutvalg. Som kjent skal det være et slikt i alle bedrifter med mer enn 50 ansatte, og i bedrifter med mer enn 20 ansatte når en av partene krever det. I vår merknad sier flertallet i komiteen at vi ber Regjeringen følge utviklingen nøye og eventuelt komme tilbake til Stortinget med en ny vurdering dersom det viser seg å være behov for det.

Med denne loven skal vi bygge ned samfunnsskapte funksjonshemmende barrierer og hindre at nye skapes. La det også bli en lov som åpner vårt arbeidsliv for dem som i dag holdes utenfor på grunn av nedsatt funksjonsevne.

Presidenten: Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Eva Kristin Hansen (A) [14:25:04]: Et samfunn som er tilgjengelig for alle, tror jeg vi tar som en selvfølge at vi skal ha – innimellom tror vi kanskje til og med at vi har det. Men det er ikke sånn. Hver eneste dag blir mange i landet vårt diskriminert.

Vi som sitter i denne salen, vedtar lover som vi forventer at andre skal følge. Derfor er det viktig at vi også feier for egen dør. Vi har utallige offentlige bygg som i dag ikke er universelt utformet. Vi har NAV-kontor, vi har skoler, rådhus og bibliotek som ikke er tilgjengelige hvis man kommer med en rullestol eller en barnevogn, og som ikke har løsninger hvis man er blind eller hører dårlig. Jeg har vært borti kommuner som har planlagt store ombygginger uten å tenke tilgjengelighet. Slik kan vi ikke og skal vi ikke ha det.

Hanstad skole, som også representanten Karin Andersen refererte til, har deltatt i et prosjekt sammen med Norges Handikapforbund, der de bl.a. har hatt en tilgjengelighetsundersøkelse. Klasse 7 a har vært på tur i egen kommune med rullestol og skriver i sin rapport fra besøket på rådhuset:

«Vi kunne ikke komme inn hovedinngangen til rådhuset. Det var et skilt der som viste at det var heis, som vi måtte gå og lete etter. Den var helt på andre siden av bygget. Det var bra det var døråpner der. Heisen var i stand.»

Dette er et klassisk eksempel. De skriver videre om egen skole:

«Det er fine heiser her som ikke er i bruk. Bare vaskedamene bruker heisen. Vi har også en handikappeis. Den er ikke i bruk. Vi har en stor skolegård, så det er masse plass å kjøre rundt på, men det er veldig lite å gjøre i friminuttene for en som er handikappet.»

Elevene ved Hanstad skole har skjønnet det som mange politikere har brukt litt lengre tid på å forstå og ta inn over

seg, nemlig at vi har et samfunn som ekskluderer, og som ikke er tilgjengelig for alle. Særlig synes jeg de på en god måte beskriver hvordan det er for barn og ungdom å møte store hindringer og bli holdt utenfor.

Det er helt åpenbart at vi har en vei å gå. Derfor mener jeg denne loven er så viktig. Vi må være soleklare når det gjelder diskriminering, og vi må være klare på at vi skal ha et samfunn som er universelt utformet og tilgjengelig for alle. Debatten i dag har kanskje vært litt vel teknisk, og veldig preget av frister, årstall, typer eksisterende bygg og transport. Jeg mener det er viktig, men det avgjørende er om vi er villige til å følge opp denne loven med tiltak og med penger og investeringer, sånn at vi faktisk oppfyller lovens intensjon og får et samfunn som er tilgjengelig for alle.

Berit Brørby (A) [14:28:16]: Selv om vi med denne loven tar store og svært viktige skritt for å bedre tilgjengelighet og ikke minst respekt for funksjonshemmede, vil jeg gi uttrykk for skuffelse på ett område. Jeg er skuffet over at de velbegrunnede synspunktene fra Hørselshemmedes Landsforbund ikke er blitt fulgt opp godt nok av stortingsflertallet. Med rette kan en si at de hørselshemmede har blitt lyttet til, men ikke hørt.

HLF er med 55 000 medlemmer landets største organisasjon for funksjonshemmede. Den har flere medlemmer enn noe politisk parti. De representerer 600 000 mennesker i Norge som har en hørselshemming. Jeg får følelsen av at man faktisk ikke tror på disse tallene. Tallet 600 000 er ikke resultat av noen «tenk på et tall»-lek, det er et offentlig tall. Og ikke nok med det: Antallet hørselshemmede øker, bl.a. fordi vi lever lenger, men det er særlig blant unge mennesker vi ser den største økningen av hørselshemmede.

Å oppfatte hva som blir sagt, enten det er på offentlige kontorer, på transportmidler, på kulturarrangementer eller på kinoer, er i vårt rike, moderne samfunn en menneskerett, i likhet med det å kunne delta i politisk arbeid, i kommunestyresalene, som fortsatt i veldig mange tilfeller mangler teleslynge.

Det er viktig for demokratiet å legge til rette for at alle kan få høre. Teksting av NRK-sendinger burde være en selvfølge, at alle ble tekstet. Teksting av f.eks. norske filmer burde være et krav, i hvert fall de som får statlig støtte, og det gjør vel de aller fleste. Så sier filmlobbyen at det ødelegger det kunstneriske inntrykket å ha norsk tekst. Da sier jeg: Hallo, er det norske språket i skrift så forferdelig da? Når filmene vises i utlandet, blir de tekstet til både engelsk, tysk og fransk. Det er rett og slett ikke bra nok. Unge, hørselshemmede mennesker kunne blitt forbrukere av kinobesøk og økt besøkstallet, og dermed økt inntjeningen på filmene. Hvorfor er det ingen som tenker på det? Jeg er lei av at det både i filmbransjen og i byråkratiet tenkes at hørselshemmede er et problem, i stedet for å se på dem som en mulighet for større inntjening både på sine filmer og arrangementer.

For øvrig forventer jeg at all informasjon på buss, tog, trikk, fly og båt blir teknologisk tilrettelagt, slik at hørselshemmede kan få all den info de trenger, på lik linje

med andre. Først da lever vi opp til de gode intensjonene i loven. Jeg håper at statsråden tar med seg også dette i den videre oppfølgingen av loven.

Dagfinn Sundsbø (Sp) [14:31:33]: Representanten Brørbys merknader er verdt å merke seg når vi nå snart skal vedta en lov med en formålsparagraf som sier at vi skal «fremme likestilling og likeverd, sikre like muligheter og rettigheter til samfunnsdeltakelse for alle, uavhengig av funksjonsevne, og hindre diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne».

Vi sier også:

«Loven skal bidra til nedbygging av samfunnsskapt funksjonshemmende barrierer og hindre at nye skapes.»

Jeg leser formålsparagrafen fordi det er grunn til å få bredden i hva vi nå vedtar. Denne følges opp med 19 lovparagrafer som sier hvordan vi konkret skal etterleve denne ambisjonen. Dette skaper en reell forandring for mennesker i dette landet. Det skaper ikke bare en reell forandring for personer med nedsatt funksjonsevne. Det skaper en reell forandring for oss alle, fordi vi alle fra tid til annen kommer i situasjoner hvor vi har nedsatt funksjonsevne, og vi er alle i en situasjon hvor vi har nytte av et universelt utformet samfunn.

Så kan det virke som om vi i debatten har kommet i skade for å gjøre ett poeng til hele poenget, altså om innføring av tidsfrister eller ikke for eksisterende bygg, anlegg, uteområder og transportmidler. Det er et viktig spørsmål, men hvorvidt flertallets eller de ulike mindretallenes valg av løsninger vil være det som gir den mest effektive oppnåelse av lovens ambisjoner, tror jeg man skal være veldig klok for å være skråsikker på i denne salen. Jeg tror nok at vi skal se at her skal det legges tungt skyts inn for å etterleve også den ambisjonen som går på at det eksisterende skal bli universelt utformet. Så er det igjen grunn til å si at det å hevde at denne loven mangler tidsfrister, er rett og slett med skam å melde feil. Man har nok tillatt seg å uttale seg mot bedre vitende når man sier det.

Så tok jeg også ordet for å rette opp en liten feil som står i innstillingen. Vi viser i innstillingen til komiteen som nå er i arbeid for å vurdere en samlet generell diskrimineringslov. Så har vi kommet i skade for å si at det også er Syse-utvalget. Det er det jo ikke. Professor Hans Petter Graver er leder for den komiteen, og i kapittel 2.2 skulle betegnelsen ha vært «Graver-utvalget». Så er det korrigeret.

Robert Eriksson (FrP) [14:34:25]: Det som fikk meg til å ta ordet, var innlegget til Berit Brørby fra Arbeiderpartiet. Hun holdt egentlig et veldig godt innlegg, som beskriver en del av situasjonen for veldig mange. Det er dessverre sånn at en del ting unntas når det gjelder tilgjengelighetstiltak for bl.a. hørselshemmede. Jeg synes det er synd at flertallet i denne salen ikke støtter opp om det som mindretallet faktisk foreslår. Jeg synes det burde være en selvfølge at når en person som er hørselshemmet, kommer og skal se norsk film eller andre typer tv-program i statskanalen NRK, hadde man i alle fall hatt såpass stor tilgjengelighet at man kunne fått med seg hva den filmen eller den sendingen handler om.

Jeg synes også det er trist at man ikke kan gå på kino og sette seg ned og kunne forstå det som vises på lerretet. For hva er vitsen i å gå på kino og kjøpe seg ei flaske brus og popkorn når man ikke i det hele tatt får med seg det som skjer på lerretet? Da tror jeg veldig mange av den gruppen selvfølgelig velger å være hjemme. Det betyr at en stor gruppe – det er over 600 000 som er hørselshemmet i Norge – nærmest blir fratatt muligheten til å bli med på det tilbudet. Derfor var det interessant å høre representanten Brørby. Med de holdningene så håper jeg at hun klarer å presse på overfor sitt eget parti, overfor statsråden og overfor resten av regjeringsskollegiet, sånn at man tar til fornuft og kanskje ved første og beste korsvei kommer tilbake og støtter de forslagene som mindretallet i denne salen har fremmet.

Jeg synes også det er viktig, jeg tenker på et annet eksempel, som gjelder flyplasser: Jeg har møtt flere bl.a. på Gardermoen som er hørselshemmet, og som sitter ved «gate»-en og er fortvilet, for det står på «gaten»-en at flyet går derfra. Men de får ingen opplysninger om ny «gate», og det er et stort problem. Det burde gå an å få gjort ganske enkelt i den dataverdenen vi er i i dag. Når du sitter ved en «gate», og den er flyttet, burde det ha kommet opp på skjermen hvilken «gate» som er den nye. Dessverre har mange hørselshemmede kommet i den knipe at de er blitt for seine til flyene sine og har måttet kjøpe nye billetter, for det er ikke så enkelt å få refundert billigbilletter.

Jeg synes det er synd at vi ikke skal få til en bedre integrering av alle i dette samfunnet. Jeg håper at også statsråden tar med seg det i det videre arbeidet.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 2. (Votering, sjå side 567)

Etter at det var ringt til votering, sa

presidenten: Odelstinget skal da votere i sakene nr. 1 og 2.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten har Vera Lysklætt på vegner av Høgre og Venstre sett fram følgjande forslag: «§ 2-4 første ledd nr. 2 og 3 skal lyde:

1. Ávjovári valkrets/Ávjovári válgabiire: kommunene Karasjok, Porsanger, Nordkapp, Måsøy, Kvalsund og Hammerfest i Finnmark fylke
2. Nordre valkrets/Davveguovllu válgabiire: kommunene Kautokeino, Alta, Hasvik og Loppa i Finnmark fylke og kommunene Skjervøy, Kvænangen og Nordreisa i Troms fylke.»

Votering:

Forslaget frå Høgre og Venstre blei med 62 mot 17 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 14.45.28)

Komiteen hadde rådd Odelstinget til å gjere slikt vedtak til

Lo v om endringer i sameloven

I

I lov 12. juni 1987 nr. 56 om Sametinget og andre samiske rettsforhold (sameloven) gjøres følgende endringer:

§ 2-3 tredje ledd nytt annet punktum skal lyde:

I kommuner med mindre enn 30 manntallsførte er det kun adgang til å avlegge forhåndsstemme ved sametingsvalget.

§ 2-4 skal lyde:

§ 2-4 *Valgkretser og mandatfordeling.*

Ved valg til Sametinget velges medlemmer med varamedlemmer fra følgende valgkretser:

1. Østre valkrets/Nuortaguovllu válgabiire: kommunene Sør-Varanger, Nesseby, Vadsø, Vardø, Båtsfjord, Tana, Berlevåg, Lebesby og Gamvik i Finnmark fylke
2. Ávjovári valkrets/Ávjovári válgabiire: kommunene Karasjok, Kautokeino og Porsanger i Finnmark fylke
3. Nordre valkrets/Davveguovllu válgabiire: kommunene Nordkapp, Måsøy, Kvalsund, Hammerfest, Alta, Hasvik og Loppa i Finnmark fylke og kommunene Skjervøy, Kvænangen og Nordreisa i Troms fylke
4. Gáisi valkrets/Gáiseguovllu válgabiire: kommunene Kåfjord, Storffjord, Lyngen, Karlsøy, Tromsø, Balsfjord, Målselv, Bardu, Lenvik, Berg, Torsken, Tranøy og Sørreisa i Troms fylke
5. Vesthavet valkrets/Viestarmera válggabijrra/ Viestarmeara válgabiire: kommunene Dyrøy, Salangen, Lavangen, Gratangen, Skånland, Ibestad, Harstad, Bjarkøy, Kvæfjord i Troms fylke og kommunene fra og med Saltdal, Beiarn og Meløy og nordover i Nordland fylke
6. Sørsamisk valkrets/Áarjel-Saepmie veeljemegievlie: kommunene fra og med Rana og Rødøy og sørover i Nordland fylke, fylkene Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag, kommunene Surnadal, Rindal og Sunndal i Møre- og Romsdal fylke og kommunene Engerdal, Rendalen, Os, Tolga, Tynset og Folldal i Hedmark fylke
7. Sør-Norge valkrets/Lulli-Norgga válgabiire: de kommunene i Møre og Romsdal og Hedmark fylker som ikke tilhører valkrets 6, samt fylkene Sogn og Fjordane, Hordaland, Rogaland, Vest-Agder, Aust-Agder, Telemark, Buskerud, Vestfold, Akershus, Østfold, Oppland og Oslo.

Det skal velges 39 representanter til Sametinget. Valgkretsene tildeles først to mandater hver. Deretter fordeles de øvrige 25 mandatene forholdsmessig mellom valgkretsene på grunnlag av antall manntallsførte etter fordelingsmåten fastsatt i valgloven § 11-3 tredje ledd. Sør-Norge valkrets skal likevel ikke tildeles flere mandater enn

valgkretsen ville fått dersom alle 39 mandater var fordelt forholdsmessig mellom valgkretsene.

Kongen gir utfyllende bestemmelser om mandatfordelingen og kandidatføring.

§ 2-5 skal lyde:

§ 2-5 Stemmerett.

Stemmerett ved valg til Sametinget har alle som har stemmerett ved kommunestyrevalg i kretsen, og som på valgdagen står innført i *Sametingets valgmannstall* i kretsen (jf. § 2-6).

§ 2-6 skal lyde:

§ 2-6 *Sametingets valgmannstall*.

Alle som avgir erklæring om at de oppfatter seg selv som same, og som enten

- har samisk som hjemmespråk, eller
- har eller har hatt forelder, besteforelder eller oldeforelder med samisk som hjemmespråk, eller
- er barn av person som står eller har stått i *Sametingets valgmannstall*, kan kreve seg innført i *Sametingets valgmannstall*.

Begjæring om innføring i *Sametingets valgmannstall* rettes til Sametinget.

Sametingets valgmannstall utarbeides av Sametinget på grunnlag av folkeregisteret, *valgmannstallet* ved siste samedingsvalg og de krav om innføring eller strykning som er kommet i løpet av valgperioden. *Sametingets valgmannstall* skal føres kommunevis.

Når en person er innført i *Sametingets valgmannstall*, kan dette registreres i folkeregisteret. Denne registrering skal være tilgjengelig kun for den myndighet som har ansvaret for gjennomføring av valg til Sameting, eller etter samtykke fra Sametinget.

Sametingets valgmannstall kan føres ved hjelp av EDB.

§ 2-7 første og annet ledd skal lyde:

Valgbar til Sametinget er alle som er innført i *Sametingets valgmannstall* i kretsen. De som skal velges, må dessuten være innført i folkeregisteret som bosatt i kretsen på valgdagen. Personale ved Sametingets administrasjon er likevel ikke valgbar.

Forslagsrett i valgkretsene har alle som er innført i *Sametingets valgmannstall* i kretsen. Et forslag til valgliste må være underskrevet av *minst 30 samer* med forslagsrett.

II

Denne lov trer i kraft straks.

Presidenten: Framstegspartiet har varslet at dei ønskjer å gå imot innstillinga.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei vedteken med 61 mot 18 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 14.46.04)

Presidenten: Det blir votert over overskrifta til lova og lova i det heile. Presidenten antek at Framstegspartiet ønskjer å røyste imot.

V o t e r i n g :

Overskrifta til lova og lova i det heile blei vedtekne med 61 mot 18 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 14.46.31)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

V o t e r i n g i s a k n r. 2

Presidenten: Under debatten er det sett fram 21 forslag. Det er

- forslaga nr. 1–7, frå Kenneth Svendsen på vegner av Framstegspartiet, Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre
- forslag nr. 8, frå Kenneth Svendsen på vegner av Framstegspartiet, Høgre og Kristeleg Folkeparti
- forslaga nr. 9 og 10, frå Kenneth Svendsen på vegner av Framstegspartiet, Kristeleg Folkeparti og Venstre
- forslag nr. 11, frå Kenneth Svendsen på vegner av Framstegspartiet og Høgre
- forslaga nr. 12 og 13, frå Kenneth Svendsen på vegner av Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti
- forslaga nr. 14–16, frå Kenneth Svendsen på vegner av Framstegspartiet
- forslag nr. 17, frå Åse Gunhild Woie Duesund på vegner av Kristeleg Folkeparti og Venstre
- forslag nr. 18, frå Åse Gunhild Woie Duesund på vegner av Kristeleg Folkeparti
- forslaga nr. 19–21, frå André N. Skjelstad på vegner av Venstre

Forslag nr. 1, frå Framstegspartiet, Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen utforme og implementere en standard for universell utforming av jernbanestasjoner som også ivaretar hensynet til andre togoperatører enn NSB AS.»

Forslag nr. 2, frå Framstegspartiet, Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen stille krav om tilgjengelighet for alle gjennom universell utforming ved innkjøp av nye tog og ved oppgradering av eksisterende materiell gjennom statens rammeavtale med NSB og anbud innenfor togtrafikken.»

Forslag nr. 3, frå Framstegspartiet, Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen ta en gjennomgang av alle prosjektene innenfor jernbanen og sørge for at disse oppfyller kravet om tilgjengelighet for alle gjennom universell utforming.»

Forslag nr. 4, frå Framstegspartiet, Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om å sikre at informasjon rettet mot allmennheten blir inkludert i betegnelsen fysiske forhold i § 9 Plikt til generell tilrettelegging.»

Forslag nr. 5, frå Framstegspartiet, Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om å sikre at informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT) i arbeidsliv og utdanning blir omfattet av § 9 Plikt til generell tilrettelegging.»

Forslag nr. 6, frå Framstegspartiet, Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen sørge for at krav om universell utforming innarbeides i offentlige anbud.»

Forslag nr. 7, frå Framstegspartiet, Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om snarest å sikre at all film og alle TV-sendinger tekstes av hensyn til hørselshemmede.»

Forslag nr. 8, frå Framstegspartiet, Høgre og Kristeleg Folkeparti, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om å sikre at glassflater på bygninger blir merket av hensyn til synshemmede innen 1. januar 2011.»

Forslag nr. 9, frå Framstegspartiet, Kristeleg Folkeparti og Venstre lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om å sikre at fristen for universell utforming av nye bygninger fra 1. juli 2009 blir å anse som en eksakt frist.»

Forslag nr. 10, frå Framstegspartiet, Kristeleg Folkeparti og Venstre, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen sørge for at muligheten til å påberope seg uforholdsmessig byrde utgår etter at tidsfrister for de enkelte kategorier av bygg, anlegg, uteområder, transport og IKT er satt og nådd. Tiltak i offentlig regi har i utgangspunktet ikke adgang til å påberope seg uforholdsmessig byrde.»

Forslag nr. 12, frå Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen utrede alternative finansieringsordninger og nivå for finansiell støtte til universell utforming av eksisterende bygg/anlegg og uteområder rettet mot allmennheten. Det forutsettes at støtteordningen ikke skal fullfinansiere tiltak og at det ikke skal iverksettes utbetalinger før de aktuelle virksomhetene bruker egne midler på tiltakene. Det forutsettes at støtteordningene ikke skal dekke kostnader til ordinært vedlikehold eller oppussing.»

Forslag nr. 13, frå Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om å sikre at tidsfristen for universell utforming av informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT) settes til 1. januar 2019.»

Forslag nr. 14, frå Framstegspartiet, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige lovforslag slik at fristen for å tilrettelegge eksisterende bygg, anlegg og uteareal m.m. til universell utforming, settes til 2025.»

Forslag nr. 15, frå Framstegspartiet, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige lovforslag som sikrer at arbeidsplasser for personer med nedsatt funksjonsevne tilrettelegges basert på støtteordninger finansiert av NAV.»

Forslag nr. 17, frå Kristeleg Folkeparti og Venstre, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen sørge for at Norge snarest ratifiserer FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne, og tilleggsprotokoll nr. 12 til Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK) som omhandler diskriminering.»

Forslag nr. 18, frå Kristeleg Folkeparti, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om å sikre at det innføres én, allmenn tidsfrist for universell utforming av eksisterende bygninger lagt til 1. januar 2019.»

Forslag nr. 19, frå Venstre, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge til rette for en ordning hvor det gis dispensasjon fra vanlige avskrivningsregler og det gis mulighet til å utgiftsføre utgifter for universell utforming direkte over resultatregnskapet samme år opptil en fastsatt beløpsgrense på for eksempel 1 mill. kroner per år.»

Forslag nr. 20, frå Venstre, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen sørge for at prinsippet om aktiviseringsplikt speilvendes, og at offentlige og private virksomheter må søke om unntak fra denne hvis kravet skal fravikes.»

Forslag nr. 21, frå Venstre, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge til rette for at eksisterende bygg, anlegg og uteområder skal være universelt utformet fra 1. januar 2020. Eksisterende transportmidler skal være universelt utformet innen 1. januar 2025.»

Desse forslaga blir i samsvar med forretningsordenens § 30 fjerde ledd å sende Stortinget.

Komiteen hadde rådd Odelstinget til å gjere slikt vedtak til

l o v

om forbud mot diskriminering
på grunn av nedsatt funksjonsevne
(diskriminerings- og tilgjengelighetsloven)

§ 1 *Formål*

Lovens formål er å fremme likestilling og likeverd, sikre like muligheter og rettigheter til samfunnsdeltakelse for alle, uavhengig av funksjonsevne, og hindre diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne.

Loven skal bidra til nedbygging av samfunnsskapt funksjonshemmende barrierer og hindre at nye skapes.

Presidenten: Her ligg det føre eit avvikande forslag, nr. 11, frå Framstegspartiet og Høgre. Forslaget lyder:

«§ 1 skal lyde:

Lovens formål er å fremme likeverd og sikre like muligheter og rettigheter til samfunnsdeltakelse for

alle, uavhengig av funksjonsevne, og hindre diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne.

Loven skal bidra til nedbygging av samfunnsskapte funksjonshemmende barrierer og hindre at nye skapes.»

Votering:

Ved alternativ votering mellom tilrådinga frå komiteen og forslaget frå Framstegspartiet og Høgre blei tilrådinga vedteken med 50 mot 28 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 14.48.54)

Vidare var tilrådd:

§ 2 Virkeområde

Loven gjelder på alle samfunnsområder med unntak av familieliv og andre forhold av personlig karakter.

Loven gjelder i riket. Med unntak av §§ 3, 9, 10, 11 og 12 gjelder loven også på Svalbard og Jan Mayen, på installasjoner og fartøy i virksomhet på norsk kontinental-sokkel og på norske skip og luftfartøyer uansett hvor de befinner seg. Kongen kan gi forskrift om anvendelsen av lovens bestemmelser i §§ 3, 9, 11 og 12 på de områdene som er nevnt i andre punktum.

Kongen gir forskrift om lovens anvendelse for utsendte arbeidstakere, jf. arbeidsmiljøloven § 1-7.

§ 3 Aktivitets- og rapporteringsplikt

Offentlige myndigheter skal arbeide aktivt, målrettet og planmessig for å fremme lovens formål.

Arbeidsgivere i privat sektor som jevnlig sysselsetter mer enn 50 ansatte, og arbeidsgivere i offentlig sektor skal arbeide aktivt, målrettet og planmessig for å fremme lovens formål innenfor sin virksomhet. Aktivitetsplikten omfatter blant annet rekruttering, lønns- og arbeidsvilkår, forfremmelse, utviklingsmuligheter og beskyttelse mot trakassering. Arbeidslivets organisasjoner har tilsvarende aktivitetsplikt innenfor sine virkefelt.

Virksomheter som i lov er pålagt å utarbeide årsberetninger, skal i årsberetningen redegjøre for tiltak som er iverksatt og tiltak som planlegges iverksatt for å fremme lovens formål.

Offentlige myndigheter og offentlige virksomheter som ikke er pliktige til å utarbeide årsberetning, skal gi tilsvarende redegjørelse i årsbudsjettet.

Ved håndhevingen av tredje og fjerde ledd gjelder reglene i diskrimineringsombudsloven.

§ 4 Forbud mot diskriminering

Direkte og indirekte diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne er forbudt.

Med direkte diskriminering menes at en handling eller unnlattelse har som formål eller virkning at personer på grunn av nedsatt funksjonsevne blir behandlet dårligere enn andre blir, er blitt eller ville blitt behandlet i en tilsvarende situasjon.

Med indirekte diskriminering menes enhver tilsynela-

tende nøytral bestemmelse, betingelse, praksis, handling eller unnlattelse som fører til at personer på grunn av nedsatt funksjonsevne stilles dårligere enn andre.

Forskjellsbehandling som er nødvendig for å oppnå et saklig formål, og som ikke er uforholdsmessig inngripende overfor den eller dem som forskjellsbehandles, anses ikke som diskriminering etter loven her. Forskjellsbehandling i arbeidslivet må i tillegg være nødvendig for utøvelsen av arbeid eller yrke.

Forbudet mot diskriminering i paragrafen her omfatter diskriminering på grunn av funksjonsevne som er nedsatt, antas å være nedsatt, har vært nedsatt eller vil kunne bli nedsatt, samt diskriminering av en person på grunn av dennes forhold til en person med nedsatt funksjonsevne.

Det er forbudt å medvirke til brudd på diskrimineringsforbudet i paragrafen her.

Diskriminering som skyldes mangelfull fysisk tilrettelegging, er uttømmende regulert i §§ 9 og 12.

§ 5 Positiv særbehandling

Særbehandling som bidrar til å fremme lovens formål, anses ikke som diskriminering etter loven her. Særbehandlingen skal opphøre når formålet med den er oppnådd.

§ 6 Forbud mot trakassering

Trakassering på grunn av nedsatt funksjonsevne er forbudt.

Med trakassering menes handlinger, unnlattelser eller ytringer som virker eller har til formål å virke krenkende, skremmende, fiendtlig, nedverdiggende eller ydmykende.

Forbudet mot trakassering i paragrafen her omfatter trakassering på grunn av funksjonsevne som er nedsatt, antas å være nedsatt, har vært nedsatt eller vil kunne bli nedsatt, samt trakassering av en person på grunn av dennes forhold til en person med nedsatt funksjonsevne.

Det er forbudt å medvirke til brudd på bestemmelsen i første til tredje ledd.

Arbeidsgiver og ledelsen i organisasjoner og utdanningsinstitusjoner skal innenfor sitt ansvarsområde forebygge og søke å hindre at det skjer trakassering i strid med paragrafen.

§ 7 Forbud mot instruks

Det er forbudt å gi instruks om å diskriminere eller trakassere i strid med §§ 4 og 6. Det er også forbudt å gi instruks om gjengjeldelse i strid med § 8.

Det er forbudt å medvirke til brudd på bestemmelsen i første ledd.

§ 8 Forbud mot gjengjeldelse

Det er forbudt å gjøre bruk av gjengjeldelse overfor noen som har fremmet klage om brudd på bestemmelsene i §§ 4, 6, 7, 9 eller 12, eller som har gitt uttrykk for at klage kan bli fremmet. Dette gjelder ikke dersom klageren har opptrådt grovt uaktsomt.

Første ledd gjelder tilsvarende for vitner i en klagesak.

Det er forbudt å gjøre bruk av gjengjeldelse overfor noen som har unnlatt å følge en instruks i strid med § 7.

Det er forbudt å medvirke til brudd på forbudet mot gjengjeldelse i paragrafen her.

§ 9 *Plikt til generell tilrettelegging (universell utforming)*

Offentlig virksomhet skal arbeide aktivt og målrettet for å fremme universell utforming innenfor virksomheten. Tilsvarende gjelder for privat virksomhet rettet mot allmennheten.

Med universell utforming menes utforming eller tilrettelegging av hovedløsningen i de fysiske forholdene slik at virksomhetens alminnelige funksjon kan benyttes av flest mulig.

Offentlig og privat virksomhet rettet mot allmennheten har plikt til å sikre universell utforming av virksomhetens alminnelige funksjon så langt det ikke medfører en uforholdsmessig byrde for virksomheten. Ved vurderingen av om utformingen eller tilretteleggingen medfører en uforholdsmessig byrde skal det særlig legges vekt tilretteleggingens effekt for å nedbygge funksjonshemmende barrierer, hvorvidt virksomhetens alminnelige funksjon er av offentlig art, de nødvendige kostnadene ved tilretteleggingen, virksomhetens ressurser, sikkerhetsmessige hensyn og vernehensyn.

Brudd på plikten til å sikre universell utforming etter tredje ledd regnes som diskriminering.

Det regnes ikke som diskriminering etter fjerde ledd dersom virksomheten oppfyller nærmere bestemmelser i lov eller forskrift om innholdet i plikten til universell utforming.

Kongen kan gi forskrift om innholdet i plikten til universell utforming på områder som ikke er omfattet av krav i eller i medhold av annet lovverk, jf. femte ledd.

§ 10 *Universell utforming av bygninger, anlegg mv.*

For bygninger, anlegg og uteområder rettet mot allmennheten gjelder kravene til universell utforming i eller i medhold av plan- og bygningsloven.

§ 11 *Plikt til universell utforming av informasjon- og kommunikasjonsteknologi (IKT)*

Med informasjon- og kommunikasjonsteknologi (IKT) menes teknologi og systemer av teknologi som anvendes til å uttrykke, skape, omdanne, utveksle, lagre, mangfoldiggjøre og publisere informasjon, eller som på annen måte gjør informasjon anvendbar.

Nye IKT-løsninger som underbygger virksomhetens alminnelige funksjoner, og som er hovedløsninger rettet mot eller stillet til rådighet for allmennheten, skal være universelt utformet fra og med 1. juli 2011, men likevel tidligst tolv måneder etter at det foreligger standarder eller retningslinjer for innholdet i plikten. For eksisterende IKT-løsninger gjelder plikten fra 1. januar 2021. Plikten omfatter ikke IKT-løsninger der utformingen reguleres av annen lovgivning.

Organet utpekt etter § 16 annet ledd kan gi dispensasjon fra plikten etter annet ledd dersom det foreligger særlig tungtveiende grunner.

Kongen skal gi forskrifter med nærmere bestemmelser

om avgrensning av virkeområdet og innholdet i plikten til universell utforming etter denne paragrafen.

§ 12 *Plikt til individuell tilrettelegging*

Arbeidsgiver skal foreta rimelig individuell tilrettelegging av arbeidsplass og arbeidsoppgaver for å sikre at en arbeidstaker eller arbeidssøker med nedsatt funksjonsevne kan få eller beholde arbeid, ha tilgang til opplæring og annen kompetanseutvikling samt utføre og ha mulighet til fremgang i arbeidet på lik linje med andre.

Skole- og utdanningsinstitusjon skal foreta rimelig individuell tilrettelegging av lærested og undervisning for å sikre at elever og studenter med nedsatt funksjonsevne får likeverdige opplærings- og utdanningsmuligheter.

Kommunen skal foreta rimelig individuell tilrettelegging av barnehagetilbud for å sikre at barn med nedsatt funksjonsevne får likeverdige utviklings- og aktivitetsmuligheter.

Kommunen skal foreta rimelig individuell tilrettelegging av tjenestetilbud etter sosialtjenesteloven og kommunehelsetjenesteloven av varig karakter for den enkelte, for å sikre at personer med nedsatt funksjonsevne får et likeverdig tilbud.

Plikten etter første til fjerde ledd omfatter ikke tilrettelegging som innebærer en uforholdsmessig byrde. Ved vurderingen av om tilretteleggingen medfører en uforholdsmessig byrde skal det særlig legges vekt på tilretteleggingens effekt for å nedbygge funksjonshemmende barrierer, de nødvendige kostnadene ved tilretteleggingen og virksomhetens ressurser.

Brudd på plikten til individuell tilrettelegging etter første til femte ledd regnes som diskriminering.

Votering:

Tilrådinga frå komiteen blei samrøystes vedteken.

Vidare var tilrådd:

§ 13 *Bevisbyrde*

Hvis det foreligger omstendigheter som gir grunn til å tro at det har funnet sted brudd på bestemmelsene i §§ 4, 6, 7, 8, 9 eller 12, skal det legges til grunn at brudd har funnet sted hvis ikke den som er ansvarlig for handlingen, unnlatsen eller ytringen, sannsynliggjør at det likevel ikke har funnet sted slikt brudd.

Presidenten: Her ligg det føre eit avvikande forslag, nr. 16, frå Framstegspartiet. Forslaget lyder:

«§ 13 skal lyde:

Hvis det foreligger omstendigheter som gir grunn til å tro at det har funnet sted brudd på bestemmelsene i §§ 4, 6, 7, 8, 9 eller 12, gjelder vanlige regler for bevisbyrde.»

Votering:

Ved alternativ votering mellom tilrådinga frå komiteen og forslaget frå Framstegspartiet blei tilrådinga vedteken med 61 mot 17 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 14.49.43)

Vidare var tilrådd:

§ 14 Arbeidsgivers opplysningsplikt i ansettelsessaker

Arbeidssøker som mener seg forbigått i strid med § 4 eller § 12 første ledd, kan kreve at arbeidsgiveren skriftlig opplyser om utdanning, praksis eller andre klart konstaterbare kvalifikasjoner for arbeidet hos den som ble ansatt.

§ 15 Organisasjoners adgang til å opptre som fullmektig mv.

Som fullmektig i forvaltningssak etter loven her kan brukes en organisasjon som helt eller delvis har til formål å arbeide mot diskriminering på grunnlag av nedsatt funksjonsevne.

Som prosessfullmektig i saker for domstolene etter loven her kan brukes en person utpekt av og med tilknytning til en organisasjon som helt eller delvis har til formål å arbeide mot diskriminering på grunnlag av nedsatt funksjonsevne. Dette gjelder ikke for Høyesterett.

Retten kan nekte å godta en prosessfullmakt hvis det etter rettens skjønn er fare for at prosessfullmektigen ikke har tilstrekkelige kvalifikasjoner til å ivareta partens interesser på en tilfredsstillende måte.

En prosessfullmektig skal ved siden av fullmakt som nevnt i tvisteloven § 3-4 til samme tid fremlegge skriftlig orientering fra organisasjonen om prosessfullmektigens kvalifikasjoner.

§ 16 Håndheving

Likestillings- og diskrimineringsombudet og Likestillings- og diskrimineringsnemnda skal med unntak av §§ 10 og 11 føre tilsyn med og medvirke til gjennomføringen av loven her, jf. diskrimineringsombudsloven. Krav etter § 17 reises for de alminnelige domstolene.

Kongen utpeker hvilket organ som skal føre tilsyn med at kravene i § 11 overholdes. Organet kan gi pålegg om retting mot en virksomhet som ikke oppfyller kravene gitt i eller i medhold av § 11 annet ledd, og kan treffe vedtak om tvangsmulkt for å sikre gjennomføring av pålegg dersom fristen for å etterkomme pålegget er oversittet. Reglene i diskrimineringsombudsloven § 8 første til tredje ledd gjelder tilsvarende.

Organet utpekt etter annet ledd kan kreve de opplysningene som er nødvendige for å gjennomføre sine oppgaver etter loven, samt kreve adgang til IKT-løsninger som nevnt i § 11. Det samme gjelder klageinstansen ved klage over vedtak etter annet ledd.

Søksmål om gyldigheten av vedtak truffet av organet utpekt etter annet ledd eller klageinstansen må reises innen tre måneder etter at underretning om vedtaket er mottatt. Vedtak etter annet ledd kan ikke bringes inn for

domstolene uten at klageadgangen er utnyttet og klagen er avgjort.

Kongen kan gi forskrift om regler om tvangsmulkten etter annet ledd, herunder om tvangsmulktens størrelse, varighet og andre bestemmelser om fastsettelse og gjennomføring.

§ 17 Oppreisning og erstatning

Den som uaktsomt opptre i strid med § 4, § 6 første til fjerde ledd, § 7, § 8 eller § 12, kan pålegges å betale oppreisning til fornærmede. Oppreisningen fastsettes til det beløpet som finnes rimelig under hensyn til partenes forhold og omstendighetene for øvrig.

Arbeidssøker eller arbeidstaker kan kreve oppreisning for overtredelse av § 4, § 6 første til fjerde ledd, § 7 eller § 8 i arbeidslivet uten hensyn til arbeidsgivers skyld. Arbeidstaker-, arbeidsgiver- og yrkesorganisasjoner har tilsvarende ansvar overfor den som søker om å bli eller er medlem eller deltaker i organisasjon.

Erstatning for økonomisk tap som følge av brudd på loven her kan kreves etter alminnelige erstatningsregler.

§ 18 Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelser til ulik tid.

§ 19 Endringer i andre lover

Med virkning fra lovens ikrafttredelse gjøres følgende endringer i andre lover:

1. I lov 25. september 1992 nr. 107 om kommuner og fylkeskommuner skal § 48 nr. 5 tredje punktum lyde:

Det skal også redegjøres for tiltak som er iverksatt, og tiltak som planlegges iverksatt for å fremme likestilling og for å hindre forskjellsbehandling i strid med *likestillingsloven*, samt for å fremme formålet i *diskrimineringsloven* og i *diskriminerings- og tilgjengelighetsloven*.

2. I lov 23. mai 1997 nr. 31 om eierseksjoner gjøres følgende endringer:

§ 3 a første og annet ledd skal lyde:

I vedtektene kan det ikke settes vilkår for å være sameier som tar hensyn til *kjønn*, etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, språk, religion, livssyn eller *nedsatt funksjonsevne*. Slike omstendigheter kan ikke regnes som saklig grunn til å nekte godkjenning av en sameier eller bruker av eiendommen eller tillegges vekt ved bruk av eventuell forkjøpsrett. Ved slik diskriminering gjelder *likestillingsloven*, *diskrimineringsloven* og *diskriminerings- og tilgjengelighetsloven*.

I vedtektene kan det heller ikke settes vilkår for å være sameier som tar hensyn til *seksuell* orientering. Slike omstendigheter kan ikke regnes som saklig grunn til å nekte godkjenning av en sameier eller bruker av eiendommen eller tillegges vekt ved bruk av eventuell forkjøpsrett.

§ 21 annet ledd skal lyde:

En sameier kan med styrets godkjenning gjennomføre tiltak på fellesarealene som er nødvendige på grunn av sameierens eller husstandsmedlemmenes *nedsatte funk-*

sjonsevne. Godkjenning kan ikke nektes uten saklig grunn.

3. I lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap mv. gjøres følgende endringer:

Nytt § 3-3 syvende ledd skal lyde:

Foretak som jevnlig sysselsetter mer enn 50 ansatte, skal redegjøre for tiltak som er iverksatt og tiltak som planlegges iverksatt for å fremme formålet i diskrimineringsloven og i tilgjengelighetsloven.

Nåværende § 3-3 syvende og åttende ledd blir nytt åttende og niende ledd.

Nytt § 3-3a ellefte ledd skal lyde:

Foretak som jevnlig sysselsetter mer enn 50 ansatte, skal redegjøre for tiltak som er iverksatt og tiltak som planlegges iverksatt for å fremme formålet i diskrimineringsloven og i diskriminerings- og tilgjengelighetsloven.

Nåværende § 3-3a ellefte og tolvte ledd blir nytt tolvte og trettende ledd.

4. I lov 26. mars 1999 nr. 17 om husleieavtaler gjøres følgende endringer:

§ 1-8 første og annet ledd skal lyde:

Ved utleie av husrom kan det ikke tas hensyn til *kjønn*, etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, språk, religion, livssyn eller *nedsett funksjonsevne*. Slike omstendigheter kan ikke regnes som saklig grunn til å nekte opptak i husstand, framleie, personskifte eller tillegges vekt ved opphør av leieforholdet. Ved slik diskriminering gjelder *likestillingsloven*, *diskrimineringsloven* og *tilgjengelighetsloven*.

Ved utleie av husrom kan det heller ikke tas hensyn til *seksuell* orientering. Slike omstendigheter kan ikke regnes som saklig grunn til å nekte opptak i husstand, framleie, personskifte eller tillegges vekt ved opphør av leieforholdet.

§ 5-4 tredje ledd skal lyde:

Leier av bolig kan med utleierens godkjenning gjennomføre tiltak på eiendommen som er nødvendige på grunn av leierens eller husstandsmedlemmers *nedsatte funksjonsevne*. Leier av lokale kan med utleierens godkjenning sette opp vanlige skilter, markiser o.l. Godkjenning etter første og annet punktum kan ikke nektes uten saklig grunn.

5. I lov 6. juni 2003 nr. 38 om bustadbyggjelag skal § 1-4 første og annet ledd lyde:

(1) I vedtektene kan det ikkje setjast vilkår for å vere andelseigar som tek omsyn til *kjønn*, etnisitet, nasjonalt opphav, avstamning, hudfarge, språk, religion, livssyn eller *nedsett funksjonsevne*. Slike omstende kan ikkje reknast som sakleg grunn til å nekte godkjenning av ein andelseigar eller ha vekt ved tildeling av bustad. Ved slik diskriminering gjeld *likestillingsloven*, *diskrimineringsloven* og *diskriminerings- og tilgjengelighetsloven*.

(2) I vedtektene kan det heller ikkje setjast vilkår for

å vere andelseigar som tek omsyn til *seksuell* orientering. Slike omstende kan ikkje reknast som sakleg grunn til å nekte godkjenning av ein andelseigar eller ha vekt ved tildeling av bustad.

6. I lov 6. juni 2003 nr. 39 om burettslag gjøres følgende endringer:

§ 1-5 første og annet ledd skal lyde:

(1) I vedtektene kan det ikkje setjast vilkår for å vere andelseigar som tek omsyn til *kjønn*, etnisitet, nasjonalt opphav, avstamning, hudfarge, språk, religion, livssyn eller *nedsett funksjonsevne*. Slike omstende kan ikkje reknast som sakleg grunn til å nekte godkjenning av ein andelseigar eller brukar eller ha vekt ved bruk av forkjøpsrett. Ved slik diskriminering gjeld *likestillingsloven*, *diskrimineringsloven* og *diskriminerings- og tilgjengelighetsloven*.

(2) I vedtektene kan det heller ikkje setjast vilkår for å vere andelseigar som tek omsyn til *seksuell* orientering. Slike omstende kan ikkje reknast som sakleg grunn til å nekte godkjenning av ein andelseigar eller brukar eller ha vekt ved bruk av forkjøpsrett.

§ 5-11 annet ledd skal lyde:

(2) Ein andelseigar kan med godkjenning frå styret gjennomføre tiltak på eigedommen som trengst på grunn av *nedsett funksjonsevne* hos ein brukar av bustaden. Godkjenning kan ikkje nektast utan sakleg grunn.

7. I lov 3. juni 2005 nr. 33 om forbud mot diskriminering på grunn av etnisitet, religion mv. skal ny § 3 a lyde:

§ 3 a Aktivitets- og rapporteringsplikt

Offentlige myndigheter skal arbeide aktivt, målrettet og planmessig for å fremme lovens formål.

Arbeidsgivere i privat sektor som jevnlig sysselsetter mer enn 50 ansatte, og arbeidsgivere i offentlig sektor skal arbeide aktivt, målrettet og planmessig for å fremme lovens formål innenfor sin virksomhet. Aktivitetsplikten omfatter blant annet rekruttering, lønns- og arbeidsvilkår, forfremmelse, utviklingsmuligheter og beskyttelse mot trakassering. Arbeidslivets organisasjoner har tilsvarende aktivitetsplikt innenfor sine virkefelt.

Virksomheter som i lov er pålagt å utarbeide årsberetninger, skal i årsberetningen redegjøre for tiltak som er iverksatt og tiltak som planlegges iverksatt for å fremme lovens formål.

Offentlige myndigheter og offentlige virksomheter som ikke er pliktige til å utarbeide årsberetning, skal gi tilsvarende redegjørelse i årsbudsjettet.

Ved håndhevingen av tredje og fjerde ledd gjelder reglene i diskrimineringsombudsloven.

8. I lov 10. juni 2005 nr. 40 om Likestillings- og diskrimineringsombudet og Likestillings- og diskrimineringsnemnda skal § 1 annet ledd lyde:

Ombudet og nemnda skal føre tilsyn med og medvirke til gjennomføringen av følgende regelverk:

1. Lov 9. juni 1978 nr. 45 om likestilling mellom kjønnene, hvis ikke annet fremgår av denne loven.
2. Lov 3. juni 2005 nr. 33 om forbud mot diskrimine-

ring på grunn av etnisitet, religion mv., hvis ikke annet fremgår av denne loven.

3. Lov ... om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne, hvis ikke annet fremgår av denne loven.
4. Lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern kapittel 13, med unntak av § 13-1 tredje ledd og § 13-8.
5. Lov 23. mai 1997 nr. 31 om eierseksjoner § 3a annet ledd.
6. Lov 26. mars 1999 nr. 17 om husleieavtaler § 1-8 annet ledd.
7. Lov 6. juni 2003 nr. 38 om bustadbyggjelag § 1-4 annet ledd.
8. Lov 6. juni 2003 nr. 39 om burettslag § 1-5 annet ledd.

9. I lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. gjøres følgende endringer:

§ 4-1 fjerde ledd skal lyde:

(4) Atkomstveier, sanitæranlegg, arbeidsutstyr mv. skal så langt det er mulig og rimelig være utformet og innrettet slik at arbeidstakere med *nedsatt funksjonsevne* kan arbeide i virksomheten.

§ 12-9 tredje ledd første punktum skal lyde:

Dersom barnet har kronisk sykdom, langvarig sykdom eller har *nedsatt funksjonsevne* og det derfor er en markert økning av risikoen for at arbeidstaker får fravær fra arbeidet, har arbeidstaker rett til fri etter første ledd i inntil 20 dager hvert kalenderår.

§ 12-9 femte ledd annet punktum skal lyde:

Det samme gjelder hvis det er to om omsorgen, men en av dem er langvarig avskåret fra tilsynet med barnet på grunn av *nedsatt funksjonsevne*, innleggelse i helseinstitusjon som langtidspasient eller tilsvarende forhold.

§ 13-1 første ledd skal lyde:

(1) Direkte og indirekte diskriminering på grunn av politisk syn, medlemskap i arbeidstakerorganisasjon, seksuell orientering eller alder er forbudt.

§ 13-1 nytt sjette ledd skal lyde:

(6) Ved diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne gjelder diskriminerings- og tilgjengelighetsloven.

§ 13-5 oppheves.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei samrøystes vedteken.

Presidenten: Det blir votert over overskrifta til lova og lova i det heile.

V o t e r i n g :

Overskrifta til lova og lova i det heile blei samrøystes vedtekne.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

S a k n r. 3 [14:50:12]

Referat

(102) Representantlovforslag fra stortingsrepresentantene Robert Eriksson og Carl I. Hagen om lov om endringer i lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven) (Dokument nr. 8:126 (2007-2008))

Samr.: Blir sendt arbeids- og sosialkomiteen.

Presidenten: Dermed er sakene på dagens kart ferdighandsama.

Ber nokon om ordet i samsvar med forretningsordenens § 37 a før møtet blir heva? – Møtet er heva.

Møtet slutt kl. 14.51.